

School of Economics
and Commercial Law
GÖTEBORG UNIVERSITY

IAS 38 – Effekter på svensk redovisning av FoU

Författare:

Kristoffer Funseth
Lowe Fällmar

Handledare:

Kristina Jonäll

Sammanfattning

Examensarbete i företagsekonomi, Handelshögskolan vid Göteborgs universitet, Redovisning, Kandidatuppsats, VT07.

Författare: Kristoffer Funseth och Lowe Fällmar

Handledare: Kristina Jonäll

Titel: IAS 38 – Effekter på svensk redovisning av FoU

Bakgrund och problem: Införandet av IFRS för börsnoterade bolag i Sverige påverkar redovisningen på många sätt. IAS 38 som behandlar immateriella tillgångar är också den standard som styr redovisning av Forskning och Utveckling. Traditionellt sett har dessa utgifter i regel kostnadsförts i enlighet med försiktighetsprincipen. Men hur påverkas nu svensk redovisning av Forskning och Utveckling med de nya reglerna i IAS 38? Vilka blir effekterna redovisningsmässigt och hur påverkas externa intressenter av den förändrade redovisningen? Detta är de två huvudsakliga frågorna studien söker svara på.

Syfte: Syftet är att undersöka vilka de egentliga skillnaderna blir i praktiken och vilka effekter de kan tänkas ha för användarna av årsredovisningar.

Avgränsningar: Studien är begränsad till svenska företag noterade på börsens Large- och Mid Cap listor. Således de största företagen i Sverige som påverkas av IAS 38 i sin redovisning.

Metod: Teorierna är samlade från litteratur och består i detaljerade beskrivningar av de olika standarder som påverkat redovisning av Forskning och Utveckling samt grundläggande, och för studien relevanta, redovisningsteorier. Dessa tillsammans med det empiriska resultatet av undersökningen leder fram till en analys och till sist en slutsats där frågeställningen besvaras.

Resultat och slutsatser: Det är tydligt att IAS 38 har påverkat redovisningen av Forskning och Utveckling för svenska börsnoterade företag. Dels gällande balansering av utgifter, men även informationsmängden i årsredovisningen. Detta påverkar också redovisningsinformationen som externa intressenter erhåller.

Förslag till fortsatt forskning: Att utifrån denna undersökning göra en studie på ett fåtal av företagen med intervjuer kan besvara många frågor som årsredovisningarna inte besvarar. En jämförelse över tid på samma grupp av företag skulle vara intressant då eventuella tillfälligheter som kan ha påverkat redovisningen i denna studie då inte påverkar resultatet. Även framtida liknande studier kan utvisa hur utvecklingen från och med nu ser ut, och vad som blir gällande praxis på området.

Abstract

With the recently introduced IFRS regulations, the accounting for Swedish stock exchange companies was changed. This thesis focuses first and foremost on IAS 38, which regulates intangible assets, and in particular on Research and Development. The question of how a company treats R&D expenses in their annual reports has effects on the income statement. Since R&D is an intangible asset, which is considered complicated to estimate the value of; there might be incentives for the company board on how to deal with the expenses related to this particular field. Our first question is based upon how the accounting of R&D differs from before the introduction of IFRS, back to when RR 15 and, even earlier, BFN R1 was the ruling regulations, and what it shows presently. In this first question the distribution of the R&D expenses is studied, is it charged as a cost when it occurs or is it partly capitalized? Do the companies provide more information now than they did before? Furthermore an evaluation will be done of what kind of effects this has on the relevance of the accounting.

In this study examination and evaluation of companies established at the Large Cap and Mid Cap lists, OMX Stock Exchange in Stockholm, are performed. Annual reports from the year of 2000 and 2006 were used in the study. Every company eligible for the criteria's listed is accounted for. However, to be able to conduct a study like this the actual population had to be narrowed down and the companies chosen are those who gave us the possibility to examine their extent of R&D.

The selection was done by going through every company's annual report from 2006 in search for any presented R&D activity. The study closed with 14 companies from the Large Cap list and 17 companies from the Mid Cap list that presented R&D activity. The selected companies should be regarded as the entire population in the field of R&D activities.

Based upon net sales the selected companies were divided into two groups, one with high net sales and a second one with net sales less than 10 billions SEK. For each group the results were compared in respect to the accounting of R&D expenditures from the year of 2000 and 2006.

The results showed that information concerning accounting for R&D expenditures have increased significantly since the new IFRS regulation was introduced. Also an increased capitalization of R&D expenditures could be found, despite stricter criteria's for capitalization compared to the earlier regulation. Expenditures are no longer significantly charged to the income statement directly when they occur. This has an impact on the relevance of accounting, and is of particular value for shareholders and analysts. The new regulation has enabled a truer and fairer way to present R&D expenditures and it is also easier to compare the expenditures between the companies. However, this thesis has given the foundations for further research within the field and deeper studies may be conducted to reveal how companies actually interpret the criteria's in IAS 38.

Innehållsförteckning

Kapitel 1 – Inledning.....	5
1.1 Bakgrundsbeskrivning	5
1.2 Problemformulering	6
1.3 Syfte	7
1.4 Avgränsning	7
1.5 Disposition	8
Kapitel 2 – Metod.....	9
2.1 Val av företag som granskas	9
2.2 Presentation av empirisk data	10
2.3 Tillvägagångssätt för analys.....	11
2.4 Övrigt	12
2.4.1 Validitet och Reliabilitet.....	12
2.4.2 Källkritik.....	12
2.4.3 Generaliserbarhet.....	13
Kapitel 3 – Teoretisk referensram.....	14
3.1 Lagstiftning och normgivning.....	14
3.1.1 Bokföringslagen (BFL) och Årsredovisningslagen (ÅRL).....	14
3.1.2 International accounting standards board, IASB	14
3.2 Immateriella tillgångar	15
3.2.1 Definition enligt IAS 38 med fokus på FoU.....	15
3.2.2 Definition enligt RR 15 och BFN R1 med fokus på FoU.....	16
3.3 Redovisningsprinciper	17
3.3.1 Försiktighetsprincipen	17
3.3.2 Matchningsprincipen	17
3.4 Kvalitativa egenskaper	18
3.4.1 Relevans.....	18
3.4.2 Tillförlitlighet	18
3.4.3 Jämförbarhet	19
3.5 Övrigt	19
Kapitel 4 – Empiri	20
4.1 Förklaring till tabellerna.....	20
4.1.1 Instruktion för hur empirin skall läsas	21
4.2 Sammanställning av granskade företag med en omsättning som 2006 överstiger 10 miljarder .	21
4.3 Sammanställning av granskade företag med en omsättning som 2006 är lägre än 10 miljarder	29
4.4 Sammanställning med diagram	43
Kapitel 5 – Analys.....	50
5.1 Redovisningsprinciper, år 2000 och 2006.....	50
5.2 Aktivering kontra kostnadsföring	51
5.3 Analys av empiriska resultat	51
5.4 Redovisningsbeslut, hur påverkas intressenterna?.....	53
5.4.1 Försiktighetsprincipen och matchningsprincipen	53
5.4.2 Kvalitativa egenskaper – Relevans, tillförlitlighet och jämförbarhet	54
Kapitel 6 – Slutdiskussion.....	56
6.1 Slutsats	56
6.2 Egna reflektioner.....	56
6.3 Förslag till fortsatt forskning.....	58
Kapitel 7 – Källförteckning.....	59

Kapitel 1 – Inledning

I detta inledande kapitel behandlas bakgrunden och problemformuleringen av ämnet för att kunna redovisa uppsatsens inriktning. Därefter kommer syfte, avgränsning samt en disposition, som tydliggör strukturen, att presenteras.

1.1 Bakgrundsbeskrivning

Med införandet av International Financial Reporting Standards, IFRS, som standard för svenska börsnoterade företag förändrades redovisningen. Detta har påverkat årsredovisningar och med dem även informationen som externa intressenter erhåller. Skillnaderna mellan de International Accounting Standards, IAS, som kommer med IFRS och tidigare rekommendationer från Redovisningsrådet innebär på många områden i redovisningen en förändring. IFRS reglering är avsedd att harmonisera redovisningen mellan börsnoterade företag. När företagsledningarna däremot tillåts göra egna bedömningar kan tillförlitligheten minska till fördel för relevans, eller tvärt om, och många typer av incitament kan påverka dessa bedömningar. I tidigare regleringar har det inte funnits fullt så tydliga riktlinjer för hur dessa bedömningar skall göras. Med IFRS och IAS 38 har tydligare riktlinjer utarbetats. Just värdering av immateriella tillgångar är en sådan post på balansräkningen som till stor del uppskattas av företagen själva men hur har den nya regleringen med IAS 38 påverkat företagets bedömningar jämfört med föregående regleringar?

Immateriella tillgångar, exempelvis varumärken, patent, kunskap och goodwill, är långtidstillgångar som möjliggör för företagen att skapa framtida värde. Exakt vilket värde dessa immateriella tillgångar har är svårt att definiera. Själva definitionen på immateriella tillgångar är tillgångar utan fysisk substans men med möjlighet att bland annat användas för produktion, administration och service. Immateriella tillgångar kan dock representeras i fysisk form såsom patent och licenser. Enligt Ralph Tiffin är det gemensamma att immateriella tillgångar är svåra att värdera. Ett enkelt alternativ skulle vara att skriva av immateriella tillgångar direkt som kostnader mot årets resultat i resultaträkningen. Dock skulle ett sådant förfarande innebära att kapitalet i företaget undervärderas. Att företag vid, exempelvis förvärv, betalar mer för ett annat företag än vad det egentligen är värt, goodwill, beror i de allra flesta fall på att man förväntar sig en framtida vinst. Av denna anledning så är det bättre att redovisa immateriella tillgångar som en tillgång, med hänsyn till det kapital som använts för att skapa ett framtida värde. När en utgift tas upp som en tillgång är det också lättare att matcha den mot de kostnader som uppstått, exempelvis genom avskrivningar (Tiffin, R. 2004).

Inom immateriella tillgångar återfinns aktiverad forskning och utveckling, FoU, investeringar som kan klassas som tillgångar, men som inte är materiella. I förhållande till BNP och i jämförelse med övriga världen har Sverige en framskjutande andra plats, efter Israel. Ungefär 3,9 % av Sveriges totala BNP år 2005 gick till FoU, enligt Statistiska centralbyrån. Över 70 % av Sveriges totala FoU kommer från företag. (www.scb.se) Tidigare i Sverige var valmöjligheten för företagen ganska stor gällande huruvida kostnader för FoU aktiverades som en tillgång eller ej. Med införandet av IFRS är begränsningen mer tydlig, men det finns fortfarande utrymme för en viss bedömning. Hur påverkar detta redovisningen som relevant eller tillförlitlig, och vilken är effekten av den nya standarden i praktiken?

1.2 Problemformulering

Trots en ökad harmonisering av redovisningen i de EU-anslutna länderna, genom bland annat EG-förordningar, finns det faktorer och incitament som kan vara av avgörande betydelse om ett företag väljer att aktivera FoU. Här kommer det att diskuteras en del av dessa faktorer och incitament.

Den traditionella försiktighet som råder vid aktivering av immateriella tillgångar har sin grund i svårigheten att fastställa när de faktiska kostnaderna som lagts ner kommer att generera en framtida intäkt. Därför har det tidigare varit praxis att kostnadsföra FoU. I USA kostnadsförs samtliga FoU utgifter enligt Financial Accounting Standards Boards, FASB's, rekommendationer. SFAS No. 2, Accounting for Research and Development Costs definierar vad R&D står för samt anger riktlinjer för redovisningen. GAAP's, Generally Accepted Accounting Principles, huvudlinje är att kostnadsföra FoU omgående och endast i undantagsfall aktivera (Mard, M, et al. 2002).

När RR 15, som är en tolkning av IAS 38 utförd av Redovisningsrådet, infördes för börsnoterade koncernföretag den 1 januari 2002 höjdes en del kritiska röster. Holmqvist och Johansson skriver i en artikel (Holmqvist, et al. 2002) att akademikernas inverkan på de då nyligen införda rekommendationerna har varit omfattande. Bland annat framförs som argument att försiktigheten får ge vika då utvecklingsutgifter skall tas upp som en tillgång genom aktivering. Samtidigt ges kritik för att RR 15 har alltför hårda krav på aktivering och att tillgångsredovisningen av dessa utgifter, eller balanseringen, därför blir otillräcklig. Företagen kan då endast balansera en bråkdel av sina utgifter och frågan om varför balansering över huvud taget uppkommer blir central. Med de hårdare kraven, som bland annat kräver att produkter tekniskt skall kunna färdigställas för användning och försäljning samt att projektkalkyler och marknadsplaner skall redovisas för att aktivering skall vara aktuell, anses inte RR 15 vara praktisk.

Incitament för att aktivera finns också, även om försiktigheten får ge vika. Att aktivera utvecklingsutgifter är direkt hänförligt till matchningsprincipen och underlättar härledning av utgifter för FoU, vilket ger en mer rättvisande bild för investerarna. Att ta upp vissa delar av sin FoU som en tillgång ger företaget lägre kostnader och ett bättre resultat. Tidigare genomförd forskning visar också att utvecklingsföretag, mindre företag, och företag med låg soliditet är benägna att aktivera mer av sin FoU. (Dhaliwal, et al. 1999) För dessa företag kan det vara relevant att visa på att de utgifter som är kopplade till FoU en dag kommer att ge avkastning.

Med dessa faktorer och incitament som bakgrund kommer redovisningen av FoU, samt de förändringar som skett sedan införandet av IFRS för börsnoterade företag, studeras närmare. Införandet av RR 15 var ett steg mot full integration av IAS/IFRS och frågeställningen lyder enligt följande:

- ❖ *Vilken praktisk skillnad har uppstått i redovisningen av FoU före och efter införandet av IFRS?*

Här avses jämföras perioden före RR 15 och IAS/IFRS med nuvarande standard. Då RR 15 är en tolkning av IAS 38, med få avvikelser, är det mer relevant att undersöka hur FoU redovisats före RR 15 infördes. Har fördelningen mellan aktivering och kostnadsföring förändrats, i sådana fall hur? Redovisar företagen i större utsträckning den FoU man faktiskt

har och redovisas den på ett liknande sätt av företagen? Med detta i åtanke söks även svaret på:

- ❖ *Vilka effekter uppkommer på relevansen i redovisningen och vad innebär detta för intressenterna?*

Får redovisningsanvändarna en rättvisare bild av företaget om aktivering sker, jämfört med en direkt kostnadsföring? Effekterna av denna förändring kan påverka bilden av företagets värde och därför blir denna frågeställning ytterst relevant med hänsyn till förändringarna i praxis.

1.3 Syfte

Syftet med denna studie är att undersöka hur de större börsnoterade bolagen i Sverige redovisar FoU. Syftet är dels ta reda på om företagen verkligen följer IAS 38 och vilka eventuella skillnader det medför på årsredovisningarna i jämförelse med BFN R1, den föregående tolkningen som baserats på Årsredovisningslagen. Dels att föra en diskussion kring hur informationen i redovisningen, ur ett aktieägarperspektiv, påverkas av ledningens val att redovisa FoU, samt vilka effekter detta ger på relevansen i redovisningen.

1.4 Avgränsning

Avgränsning sker till företag noterade på OMXs Large Cap-, samt Mid Cap-lista. Här studeras enbart svenska börsnoterade företag, och analysen jämför endast FoU. Med FoU avses det som går att utläsa från de aktuella företagens årsredovisningar. Av den anledningen granskas endast företag som redovisar FoU och diskussionen kring hur intressenter påverkas förs med fokus på ägare och investerare. Anledningen till denna begränsning är en önskan att noggrant studera de företag där utgifter för FoU utgör ett viktigt inslag i affärsverksamheten. För att undersökningen inte skall bli alltför omfattande har en begränsning gjorts till att undersöka de valda företagens redovisning för år 2000 och år 2006. Analysen kommer att behandla den eventuella skillnad som finns mellan företagens årsredovisningar dessa två år och varför det i sådana fall skiljer sig åt och hur regleringarna har påverkat redovisningen i praktiken. Vidare kommer analysen att behandla de incitament som kan tänkas påverka företagens bedömningar vid redovisningen av FoU. Analysen sker inte specifikt för varje företag och hur dessa incitament kan ha styrt deras redovisning, utan lyfter endast fram effekten av vald redovisning.

1.5 Disposition

Kapitel 1: Inledning

Här inleds med en diskussion av bakgrunden och en redovisning av det valda ämnet. Presentationen av ämnet leder sedan in på problemformuleringen, syftet med undersökningen samt de avgränsningar som gjorts.

Kapitel 2: Metod

Under detta kapitel förklaras tillvägagångssätt vid undersökningen. En beskrivning av datainsamlingen görs och aktuella kriterier, som ställts upp för de företag som slutligen granskas, beskrivs. Vidare redogörs också för valen kring presentation av det empiriska resultatet samt hur det senare analyseras. Slutligen finns ett resonemang kring studiens validitet och reliabilitet, källkritik och generaliserbarhet.

Kapitel 3: Teoretisk referensram

Teoretisk referensram utgör grunden för det som senare kommer att användas i analysen och fokus ligger på lagstiftning och normer samt redovisningsprinciper inom området. Effekten av dessa redovisningsbeslut beskrivs och används som utgångspunkt för den fortsatta analysen.

Kapitel 4: Empiri

Här presenteras de granskade företagen och information om deras redovisningsprinciper för FoU samt datainformation hänförlig från företagens årsredovisningar år 2000 och år 2006. Datainformationen som presenteras är vald utifrån kriterier som redogjorts under kapitlet för metod och omfattar bland annat omsättning, aktiverad FoU och kostnadsförd FoU. Informationen presenteras i tabeller och följs av kommentarer till hur företagen presenterat vald data i egna årsredovisningar. Slutligen summeras resultatet av undersökningen i tabeller och diagram.

Kapitel 5: Analys

De empiriska resultaten analyseras med utgångspunkt från den teoretiska referensramen. Effekten av företagens redovisning redogörs under rubriker såsom redovisningsprinciper, aktivering kontra kostnadsföring och analys av företagens redovisning av FoU. Sammanfattningen behandlar redovisningsbeslut och där presenteras hur intressenterna påverkas av företagens val av redovisning. Allt är kopplat till insamlad data och hur intressenter tolkar den.

Kapitel 6: Slutsats

Slutsatser av studien dras och egna reflektioner presenteras, avslutningsvis ges förslag till fortsatt forskning.

Kapitel 2 – Metod

Detta kapitel beskriver tillvägagångssätt vid arbetet med uppsatsen. Här redogörs för hur arbetet utförts och samtidigt motiveras de val som gjorts både gällande val av teorier i den teoretiska referensramen och vid val av företag för den empiriska studien.

2.1 Val av företag som granskas

Val av företag är inte helt okomplicerat. Efter en diskussion kring dessa val var en branschindelning aktuell. Efter att ha tittat på ett antal företag på Stockholmsbörsens OMX Large Cap, samt Mid Caps svenska listor beslutades att inte genomföra en indelning efter bransch, detta då det fanns risk att det blev för få företag för varje bransch. Alltför få för att göra en generalisering av det givna resultatet, även om tre företag från en och samma bransch utgör hela populationen i den branschen kan eventuellt faktorer såsom omsättning påverka resultatet i viss omfattning, speciellt jämförbarheten.

Därför valdes ett annorlunda tillvägagångssätt. Det började med en sökning på respektive bolag på Large Cap samt Mid Cap, via Dagens Nyheters bolagsguide (bors.www.dn.se), för att få en generell beskrivning av företaget samt dess verksamhet. Utifrån detta valdes alla företag som kunde tänkas ha FoU. När det blev tydligt att de allra flesta företag som valts hade FoU diskuterades om det eventuellt fanns en risk att företag som också bedrev FoU förbisetts. Detta ledde fram till en utökning av urvalet. Alla bolag som var noterade på Large- respektive Mid Cap söktes igenom. Banker, investmentbolag samt fastighetsbolag sorterades bort omgående. Dessa företag har traditionellt ingen FoU i större bemärkelse. Efter det insamlades årsredovisningar för år 2006 för övriga företag och det kontrollerades om det fanns FoU i verksamheten, enligt IAS 38 måste nämligen företag med FoU lämna upplysning om det och därför är redovisningarna från 2006 en bra urvalsbas. Om företagen bedrev FoU insamlades årsredovisningen för år 2000. Därefter inleddes granskningen av företagen och här ställdes en mall¹ upp för urvalet. När redovisningarna kontrollerats sorterades alla de företag som inte hade FoU bort. De företag som bedrev FoU lades in i en mall för urval. För att kunna hantera de många företagen kontrollerades endast om FoU fanns med i förvaltningsberättelse, resultaträkning eller balansräkning eller om det särredovisats i noter. Om så ej var fallet sorterades företaget bort och de som blev kvar gick vidare till mallen. Även företag som startat verksamheten efter år 2000 eller ej var börsnoterade år 2000 sorterades bort.

Valet att just år 2000 som jämförelseår motiveras av en liknande konjunktur och börsutveckling som var under år 2006, vilket minskar risken för att sådana omständigheter påverkar resultatet. Genom att minimera effekten av externa faktorer som påverkar redovisningen kan de eventuella skillnaderna kopplas till redovisningsprinciperna i högre utsträckning.

Mallen utgick från företagets omsättning, aktivering och kostnadsföring av FoU samt balansomslutning och eget kapital. Utifrån mallen har sedan de företag med för liten andel FoU, eller de företag som inte särredovisat FoU på ett sätt som möjliggör en jämförelse i vår studie, sorterats bort. Exempel på företag som inte varit aktuella är de företag som angivit i verksamhetsberättelsen att de har FoU men som sedan i förvaltningsberättelse, resultaträkning, balansräkning och noter tydliggjort att man anser att FoU-utgifterna är så obetydliga att de inte särredovisats. Utan särredovisning eller kommentarer i

¹ Se förklaring till mall under Empiri, kapitel 4.1.

förvaltningsberättelsen har det inte funnits någon möjlighet att använda företaget i studien. Endast ett par företag föll bort på detta sätt och bedömning har gjorts att då FoU-utgifter inte nämnts så har man generellt en obetydlig andel. Endast ett företag med FoU som redovisats på ett utläsbart sätt har sorterats bort och detta är Stora Enso. Anledningen till detta är att Stora Enso har sin redovisning i Euro, vilket i sig inte är ett problem, men det finns inte angivet genomsnittlig valutakurs för resultaträkningen. Då endast valutakurs för balansdagen finns tillgänglig går det inte heller på ett korrekt sätt att räkna fram anskaffningskostnader för FoU och således föll Stora Enso bort ur studien.

De valda företagen motsvarar hela populationen inom ramen för den mall som ställts upp. Totalt har 14 företag på Large Cap samt 17 företag på Mid Cap använts i studien.

2.2 Presentation av empirisk data

Då frågeställningen utgår från att ta reda på, samt analysera, skillnader i årsredovisningarna, vad gäller FoU, från år 2000 och år 2006 krävs det utgångspunkten är från den presentation som finns tillgänglig i årsredovisningarna. Ett naturligt steg är att först kontrollera företagets omsättning, för att senare möjliggöra kategorisering av företag utifrån detta. Företagens omsättning medger olika möjligheter att investera i FoU och att jämföra ett företag med en omsättning på 100 miljarder mot ett företag med en omsättning på 1 miljard blir varken rättvist eller givande i en analys.

Vidare har andelen aktiverad FoU, som företagen har, redovisats. Denna siffra är inte alltid så självklar att utläsa ur företagets årsredovisning, då den ofta endast redovisas i not till immateriella tillgångar i balansräkningen. Då undersökningen endast avser FoU har fokus funnits på detta vid granskning av företagets immateriella tillgångar. För de företag som redovisat sina immateriella tillgångar som "övriga immateriella tillgångar" utan att särredovisa patent, licenser, varumärken och, framför allt, aktiverade utvecklingsavgifter går det inte att utläsa andelen aktiverad FoU. Då sådana situationer uppstått redovisas aktiverad FoU som noll. Många företag har särredovisat patent, licenser och varumärken, under egen rad i noten för immateriella tillgångar, och här utesluts dessa värden och betraktas som noll. Patent och licenser kan tyckas vara en del av FoU men då varumärken nästan alltid finns med i sammanhanget går det ej urskilja vad som är vad och därför antas att aktiverad FoU är noll. Detta gäller så till vida att inte företaget i sin förvaltningsberättelse angivit aktivering av en viss summa som kan härledas till FoU.

Det som tas upp gällande aktivering av FoU, är balanserade utgifter. Dessa särredovisas ofta under noten för immateriella tillgångar. Då aktiverad andel inte kunnat utläsas i balansräkning eller noter har det värde företaget angivit i förvaltningsberättelsen antagits. Rent konkret finns således endast aktiverad FoU som tydligt kan utläsas och separeras från övriga immateriella tillgångar. Genom denna försiktighet finns det ingen risk att aktiverad FoU överskattats och de resultat som ges är jämförbara mellan företagen. Nästa del som granskats är kostnadsförd FoU. Att utläsa denna siffra har oftast inte varit något större problem. Fanns den inte angiven i förvaltningsberättelsen fanns den i resultaträkningen och var den i resultaträkningen ej separerad från kostnad sålunda varor eller annan kostnadspost har det genom not varit möjligt utläsa vad kostnadsposten innehåller och därmed funnits möjlighet att granska kostnadsförd FoU. I enstaka fall har företaget inte angivit kostnadsförd FoU och inte särredovisat det någon annanstans i årsredovisningen heller. I dessa fall utgås från att FoU är noll. Återigen finns ingen risk att överskattning sker, i detta fall av kostnadsförd FoU. Balansomslutning och eget kapital har inhämtats från varje företags balansräkning. Inräknat i eget kapital finns även minoritetsandelar. Anledningen till att dessa värden är representerade är för att kunna beräkna

soliditeten. Soliditeten är med för att kunna utläsa om eventuella incitament att aktivera kan kopplas till ett företags soliditet.

Kostnadsförd FoU genom omsättning presenterats för att skapa en bild av hur mycket företagen satsar på FoU. Då två olika tidsperioder jämförs kan det vara av intresse att utläsa huruvida detta värde har förändrats. Total FoU är en summering av kostnadsförd FoU samt aktiverad FoU, detta värde är betydelsefullt för att kunna utläsa hur mycket total FoU utgör av omsättningen samt hur mycket av total FoU som faktiskt aktiveras. För att förtydliga än mer finns även aktiverad FoU genom total FoU, för att kunna utläsa skillnader mellan år 2000 och 2006 och om införandet av IFRS haft någon betydelse för andelen FoU som aktiveras. Även aktiverad FoU genom Balansomslutning finns med och detta nyckeltal har en koppling till soliditeten. Om en hög andel FoU aktiveras är det intressant att veta i vilken utsträckning i förhållande till balansomslutningen. Med detta värde finns förutsättningar att utläsa hur FoU kan tänkas påverka soliditeten och om det då finns incitament för ledningen att aktivera FoU i större utsträckning vid en viss soliditet.

Det som är hämtat från årsredovisningarna är således omsättning, utläsbar aktiverad FoU, kostnadsförd FoU, balansomslutning samt eget kapital. Resterande siffror som presenteras är uträkningar baserade på ovan nämnda tal.

Utöver rena siffror finns redovisningsprinciper för år 2000 samt år 2006. Här citeras företagen ordagrant och redovisningsprinciperna har vanligtvis hämtats från not ett i årsredovisningarna, där företagen presenterar hur de redovisar samt vilka principer de tillämpar. I de fall redovisningsprincip ej presenteras har notering gjorts att den inte är angiven. Med stöd av företagens redovisningsprinciper finns sedan möjlighet att utläsa om och hur företagen har anpassat sig till IFRS regler. Slutligen kommenteras vart i årsredovisningarna uppgifter relaterade till FoU kan återfinnas samt hur det har redovisats.

Då undersökningen innehåller 31 företag blir empirin väldigt omfattande. Då all information som presenteras är relevant för studien kan inget tas bort. Alternativet är att lägga delar av informationen, till exempel tabellerna med siffror, i en bilaga. Mallen som skapades i Excel är så omfattande att den i en bilaga blir väldigt lång, och det kan bli svårt att på ett enkelt sätt utläsa den information som läsaren önskar erhålla. Den första delen av empirin där företagen presenteras kan därför ses som en referens och läsaren kan direkt utläsa en sammanställning av de empiriska resultaten i slutet av kapitlet. Det finns även en instruktion i början av kapitlet som belyser detta för läsaren.

2.3 Tillvägagångssätt för analys

Analysen har som mål att knyta samman den teoretiska referensramen med de empiriska resultat som presenterats i kapitel tre och fyra. För att göra detta på ett överskådligt sätt har analysen delats in i olika delar. Först analyseras de redovisningsprinciper företagen redovisat och följer för de granskade åren. Eftersom redovisningsprinciperna är de första som redovisas för varje företag i empirin, och eftersom det är en grundläggande kunskap för att förstå informationen som följer, är det även skillnaderna i dessa som först analyseras. Efteråt följer en analys av hur FoU-verksamheten i företagen har utvecklats, fokus ligger på totala utgifter för FoU i förhållande till omsättning. Det ger en bild över hur FoU i företagen eventuellt förändrats eller påverkas av att företagen vuxit eller krympt. Som tredje del i analysen granskas och jämförs de empiriska resultaten över fördelningen aktiverad och kostnadsförd FoU. Genom att lägga denna del av analysen efter de första två finns redan vetskap om både förändringar i principer och FoU som helhet. Eventuella skillnader analyseras och kopplas till

den teoretiska referensramen och troliga orsaker till utfallet tas upp. Detta är relaterat till den första frågeställningen.

Sista delen av analysen är tänkt att koppla det empiriska resultatet som helhet mot den grundläggande redovisningsteori som ligger inom referensramen. Alltså effekterna av de eventuella förändringar som finns i redovisningen av FoU, och dess effekter på externa intressenter. Det känns naturligt att denna del ligger sist i analysen då det dels underlättar för förståelsen av denna analys där tidigare delar redan presenterats, samt att det relaterar till den andra frågeställningen.

2.4 Övrigt

2.4.1 Validitet och Reliabilitet

Validitet handlar om att mäta det som avses mätas. Då studien enbart utgår från årsredovisningar, och analyserar effekterna av redovisningen och det val som gjorts, blir validiteten beroende av hur redovisningen är utformad. Genom att välja större företag som lämnar mycket information i sin redovisning blir det lättare att tolka informationen på ett korrekt sätt. Om informationen stämmer med verkligheten är inte det primära problemet. Det är effekterna av vald redovisning och hur informationen påverkar mottagaren som analyseras. Årsredovisningen redogör för hur varje företag valt att redovisa och vilka principer som tillämpas. Regler och principer kring redovisningen regleras både i lag, rekommendationer samt praxis som tillämpas av företagen. Således blir mätningen av dess effekter relativt enkla, och kan genomföras med hög validitet.

Reliabiliteten är hög om det finns goda möjligheter att undersökningsresultatet blir detsamma om studien genomförs på nytt med samma metod. Eftersom den data som granskas är historisk så är reliabiliteten mycket hög. Det är samma siffror oavsett när undersökningen genomförs. Redovisningen tolkas utifrån den valda teoretiska referensram som definierats. Med samma utgångspunkt i metod, avgränsning och teori blir resultatet detsamma oavsett när studien genomförs.

2.4.2 Källkritik

Då studien är baserad på litteratur, främst genom artiklar, böcker och årsredovisningar, uppstår alltid risken att denna är vinklad och färgad efter författarnas åsikter och syften. Det är alltid ett problem att få fram neutral och objektiv information. Medvetenhet om detta problem finns och försök att åtgärda det genom att hitta fler referenser till ett och samma problemområde har ständigt varit aktuellt. Den angivna referensen är alltid den primära och aktuella källan, dock har många gånger kontroller om liknande information finns utförts, för att se om de stämmer överrens någorlunda väl. I den teoretiska referensramen, som bland annat behandlar redovisningsprinciper, är litteraturen baserad på vedertagna tolkningar som framställts av många författare. På de platser författarna har refererat till sina källor har dessa kontrollerats, om möjligt, för att undvika felaktiga tolkningar. Vanligtvis är författarnas källor, inom redovisningsteorin, knutna till IASB's eller Redovisningsrådets utgåvor, såsom föreställningsramar. Då introduceringen av IFRS på koncernnivå är relativt ny i tiden har de senast tillgängliga upplagorna använts, detta gäller främst böcker, för att inte göra felaktiga antaganden med hänsyn till förändringen i standarden. Vidare har artiklar och tidskrifter använts för att få uppslag om potentiella problemområden samt få en mer heltäckande bild av det aktuella studieområdet.

Vad gäller empirin och årsredovisningarna, som varit centrala för vår undersökning, uppstår frågan om de vinklats för att framstå som bättre för investerarna och om det därmed finns risk

att vilseledas. Egentligen är detta inte ett problem, då samtliga redovisningsanvändare har tillgång till samma information. De bedömningar som gjorts är baserade på presenterad information och samtliga årsredovisningar har godkänts av auktoriserade revisorer som svarar för att årsredovisningen upprättats enligt god redovisningssed.

2.4.3 Generaliserbarhet

Genom att inledningsvis begränsa studien till alla företag noterade på börsens Large- och Mid-cap listor görs en avgränsning till större företag, men inget urval sker ur den valda gruppen. Alla företag som redovisar FoU granskas sedan ingående och ingår i studien enligt den metod som valts. Generaliserbarhet syftar till att resultatet av studien skall kunna tillämpas på företag som liknar den granskade gruppen. Avgränsningarna innebär att denna grupp är svenska stora företag som finns noterade på börsen. Syftet med studien är att analysera skillnaderna i redovisningen av FoU med införandet av ny en standard, och eftersom denna standard endast påverkar börsnoterade koncerner kan resultatet av denna studie sägas spegla effekterna av den nya standarden i Sverige.

Kapitel 3 – Teoretisk referensram

Detta kapitel behandlar den teoretiska referensram som ligger till grund för analysen i kapitel fem. Här är all teori som är väsentlig för förståelsen av problemet samlad. Genom att jämföra de empiriska resultaten med dessa teorier kan sedan en relevant analys skapas och ge en slutdiskussion som baseras på vedertagna fakta.

3.1 Lagstiftning och normgivning

3.1.1 Bokföringslagen (BFL) och Årsredovisningslagen (ÅRL)

I Sverige finns två centrala och grundläggande redovisningslagar, BFL från 1999 och ÅRL från 1995. Dessa regleringar är av karaktären ramlagstiftningar och syftar till att kodifiera existerande redovisningspraxis. Lagen bör ses som en del i ett större regelsystem som inte har som enda syfte att tillgodose externa intressenter med ekonomisk information. Istället är lagstiftningen en viktig del i den totala reglering av företagen och fungerar som en kompletterande reglering vid affärsuppgörelser, till exempel vid obeståndssituationer eller vid bedömning av ansvar om brott föreligger. Reglerna utgör ett viktigt komplement till skattelagstiftningen som har en nära koppling till redovisningsreglerna. Regelutvecklingen utvecklas parallellt med bolagsrätten och aktiebolagslagen, ABL. Lagstiftningen syftar till att skydda borgenärer och ägare och borgenärsskyddet är det dominerande intresset. Men årsredovisningen är inte enbart intressant för borgenärer. Ägarintresset, eller investerarperspektivet, är i normgivning mer kompletterande än i lagstiftning, och genom komplettering av rättsliga standarder undanröjes den inneboende konflikten mellan lagstiftning och normgivning (Edenhammar, H, et al. 2005)

3.1.2 International accounting standards board, IASB

Det är inte i första hand genom lagstiftning som det sker utveckling av redovisningspraxis. Det sker i huvudsak genom den kompletterande normgivningen. Under senare år har utvecklingen gått mot en större likformighet mellan länder, mycket på grund av globaliseringen av ekonomin. Historiskt sett har revisorsorganisationerna dominerat utgivningen av de rekommendationer som kompletterar lagstiftningen. I Sverige är denna grupp Föreningen Auktoriserade Revisorer, FAR. Även om FAR varit normgivande i Sverige har deras arbete varit influerat av utländska redovisningsrekommendationer som sedan anpassats till svenska förhållanden. Ett led i att bryta monolet av normgivning var bildandet av Redovisningsrådet, RR, som från FAR och Bokföringsnämnden, BFN, övertog arbetet med att ge ut rekommendationer för börsnoterade företags årsredovisningar. Redovisningsrådet inrättades av staten tillsammans med FAR och industrin. Ett viktigt arbete för RR har varit att anpassa svensk redovisning till internationell standard, som ges ut av IASB. År 2005 antog EU den så kallade IAS-förordningen, vilket innebar att alla börsnoterade företag inom EU skulle upprätta koncernredovisning enligt IFRS, utgiven av IASB. Denna privata organisation som tidigare hette IASC, International accounting standards committee, ombildades till nuvarande IASB och fick kraftigt ökade resurser. Under de senaste åren har IASB dels reviderat tidigare standarder, International Accounting Standards (IAS), samt skrivit fem nya IFRS tillsammans med en övergripande genomgång av hela regelverket. Syftet har varit att höja kvaliteten i regelverket för att möta EU:s krav, vilket var en förutsättning för att följa IFRS inom EU. Vidare finns en spärr som säger att EU måste godkänna varje IFRS innan den blir gällande inom EU. Detta har gjort att RR numera kan ses som en lobbyorganisation. (Ibid)

3.2 Immateriella tillgångar

3.2.1 Definition enligt IAS 38 med fokus på FoU²

Problematiken kring hur utgifter för FoU skall redovisas regleras i IAS 38 för företag som tillämpar IFRS i sin redovisning. Inledningsvis definieras en del begrepp som standarden innehåller. Tillgångsdefinitionen säger att en tillgång är en resurs som ett företag har kontroll över till följd av inträffade händelser och som förväntas ge ekonomiska fördelar i framtiden. Vidare definieras forskning som ett planerat och systematiskt sökande som ämnar ge ny vetenskaplig eller teknisk kunskap och insikt. Utveckling definieras som att genom en tillämpning av forskningsresultat eller annan kunskap åstadkomma nya eller väsentligt förbättrade material, konstruktioner, produkter, processer, system eller tjänster innan kommersiell produktion eller användning påbörjas.

Det finns ett antal kriterier som måste uppfyllas för att utgifter rörande FoU skall få redovisas som en immateriell tillgång. Först måste posten uppfylla definitionen av en immateriell tillgång samt kriterier som ställts upp i IAS 38. Inledningsvis måste det vara troligt att de förväntade framtida ekonomiska fördelar som kan hänföras till tillgången kommer att tillfalla företaget och det måste även vara möjligt att på ett tillförlitligt sätt beräkna tillgångens anskaffningsvärde. Sannolikheten för de framtida ekonomiska fördelarna skall bedömas av företagsledningen och baseras på rimliga antaganden. Slutligen skall en bedömning av hur säkra de ekonomiska fördelarna är, hänförligt till användning av tillgången, göras av företaget utifrån den information som finns tillgänglig vid första redovisningstillfället. Om en immateriell tillgång tas upp i balansräkningen skall den vid första redovisningstillfället värderas till anskaffningsvärde.

När det gäller internt upparbetade immateriella tillgångar finns ytterligare en reglering och kriterier som måste uppfyllas. Skapandet av tillgången skall delas in i en forskningsfas och en utvecklingsfas. Här ges ingen definition, men väl exempel. Att få fram ny kunskap, sökandet efter alternativa material, enheter, produkter, processer, system eller tjänster och utvärdering och urval av dessa är exempel på forskningsverksamhet som uteslutande skall kostnadsföras. Immateriella tillgångar som uppstår genom forskning eller befinner sig i forskningsfasen får inte tas upp i balansräkningen. Alla utgifter som uppstår under forskningsfasen skall redovisas som kostnader då företaget inte kan visa att en, per definition, immateriell tillgång existerar.

När det finns en teknisk möjlighet för en immateriell tillgång att färdigställas så att den kan användas eller säljas, samt att företagets avsikter är att använda eller sälja den och företaget har förutsättningar att göra detta, befinner sig skapandet i utvecklingsfasen. Företaget skall visa hur den immateriella tillgången kommer att generera troliga ekonomiska fördelar. Det måste finnas en marknad för det som produceras med tillgången, eller för tillgången i sig själv. Om tillgången skall användas i företaget måste dess användbarhet påvisas. Resurser för att fullfölja utvecklingen så att tillgången kan säljas eller användas skall finnas och företaget måste på ett tillförlitligt sätt kunna beräkna utgifter hänförliga till utvecklingen av den immateriella tillgången. Även gällande utvecklingsverksamhet finns ingen definition, endast exempel. Dessa är bland annat utformning, konstruktion samt provning av prototyper och modeller, formgivning av verktyg, jigggar, gjutformar och stanser enligt ny teknik och utformning, konstruktion och provning av ett valt alternativ för nya eller förbättrade material, enheter, produkter, processer, system eller tjänster.

² Samtlig information är hämtad ur den svenska översättningen av IAS 38 publicerad av FAR förlag 2007.

IAS 38 anger även vilka upplysningar som skall lämnas för immateriella tillgångar. Först skall en indelning av internt upparbetade och förvärvade immateriella tillgångar göras. För dessa skall sedan lämnas upplysning om nyttjandeperioder, avskrivningsmetoder och ingående och utgående balanser. Gällande upplysningar rörande FoU skall företaget upplysa om det totala beloppet av utgifter som kostnadsförts under perioden. Dessa utgifter är de som direkt kan hänföras till forsknings- och utvecklingsverksamhet enligt angivelser i standarden.

3.2.2 Definition enligt RR 15 och BFN R1 med fokus på FoU³

Redovisningsrådets rekommendation RR 15 Immateriella tillgångar överrensstämmer till största delen med International Accounting Standards Committee's, IASC, rekommendation IAS 38. Dock finns det en del undantag.

Dessa undantag omfattar bland annat att nyttjandeperioden för immateriella anläggningstillgångar högst skall uppgå till fem år och om nyttjandeperioden överstiger fem år skall särskilda skäl för att denna längre avskrivningstid tillämpas anges. Den egentliga skillnaden består därmed i att företagen måste lämna upplysningar om annan tid än fem år anges som nyttjandeperiod. Det finns ett undantag kopplat till FoU, nämligen att utgifter för utvecklingsverksamhet, som uppfyller kraven för att redovisas som en tillgång i balansräkningen, kan kostnadsföras i juridisk person. Anledningen till undantaget är baserat på, och är kopplat till, den skattemässiga avdragsrätt som uppkommer det beskattningsår utgifterna är hänförliga till (ÅRL, 2007). Före RR 15 introducerades och började tillämpas, den 1 januari 2002, behandlades redovisning av FoU-relaterade utgifter i Bokföringsnämndens rekommendation BFN R1, denna rekommendation är baserad på ÅRL.

BFN R1 är en rekommendation som utfärdades för att försöka få en harmonisering med internationell praxis av FoU-utgifters redovisning i svenska företag. De allmänna utgångspunkterna fastställer att möjligheten för att generera framtida intäkter eller kostnadsbesparingar genom FoU generellt är liten och därav skall FoU som huvudregel kostnadsföras och inte aktiveras. Vad gäller aktivering av FoU anges i BFN R1 under punkterna 12-15 ett antal kriterier. Dessa kriterier är i jämförelse med RR 15 betydligt vagare i sin definition. Bland annat så särskiljs inte forskning och utveckling som separata stadier, detta gav därmed en utökad frihet angående hur man valde att aktivera eller kostnadsföra utgifter. I RR 15 fastställs att:

*”utgifter för forskning (eller för forskningsfasen i ett projekt) ger inte upphov till en tillgång som får redovisas i balansräkningen. Dessa utgifter skall istället kostnadsföras när de uppkommer.”*⁴

Rekommendationen säger även att utgifter för utveckling skall tas upp som en immateriell tillgång, och därmed aktiveras, om de listade kriterierna är uppfyllda. Om inte kriterierna kan uppfyllas skall de kostnadsföras. RR 15 anger också att upplysningar om totala utgifter för forskning och utveckling som kostnadsförts skall anges, men inte mer. BFN R1 är inte längre aktuellt för noterade koncernföretag då RR 15 ersatte den rekommendationen den 1 januari 2002.

³ Samtlig information är hämtad ur FAR samlingsvolym 1, publicerad av FAR förlag 2005.

⁴ FARs Samlingsvolym, del 1, 2005, s 969, punkt 42.

3.3 Redovisningsprinciper

IASB's föreställningsram behandlar begrepp och grundprinciper vid utformning av finansiella rapporter för externa användare. Föreställningsramen har till syfte att vägleda och förklara. Det är reglerna angivna i varje enskild IAS som är överordnande. Föreställningsramen innehåller definitioner av redovisningsbegrepp, de finansiella rapporternas syfte samt vilka kvalitativa egenskaper som är avgörande för användbarheten av rapporterna. (FAR. 2007) Nedan följer några av dessa principer och begrepp som överensstämmer med den föreställningsram som IASB ställt upp.

3.3.1 Försiktighetsprincipen

Försiktighetsprincipen har alltid haft ett stort inflytande över redovisningen, oavsett om det gäller kontinental eller anglosaxisk redovisningstradition. Vad gäller definitionen av försiktighet är den inte helt enkel men enligt IASB's föreställningsram är försiktighet ett kriterium för tillförlitlighet. (Ibid) Tillförlitlighet i redovisningen innebär förmågan att avbilda ett företags ekonomiska verklighet på ett korrekt sätt. Tillvägagångssättet för avbildningen får inte heller anses osäkert och här används begreppen validitet respektive verifierbarhet som nycklar till en korrekt avbildning. (Ibid)

Försiktighetsprincipen, inom ramen för tillförlitlighet, innebär att vid ett val av två möjliga värden antas det lägsta värdet vid värdering av tillgångar och det högre värdet vid värdering av skulder. (Smith, D. 2006) Kortdraget innebär detta val att vinster inte anteciperas medan förluster anteciperas. Som en jämförelse kan tas omsättningstillgångars värdering enligt lägsta värdets princip, det värde som väljs är det lägsta av anskaffningsvärdet och nettoförsäljningsvärdet. En värdering till nettoförsäljningsvärde kan då innebära att man anteciperar en förlust, tvärt emot vad realisationsprincipen anger. Realisationsprincipen definierar att en vinst eller förlust ej skall redovisas förrän vid försäljning men försiktighetsprincipen är starkare i detta fall och tar över. Anledningen till detta val är att man inte vill redovisa framtida orealiserade vinster just på grund av den osäkerhet som råder med framtida händelser. Att den orealiserade förlusten däremot redovisas är en effekt av försiktighetsprincipens pessimistiska grunder. Skälen för denna pessimism är enligt Smith att företagens ledning tenderar att vara överoptimistiska samt att redovisningens användare anses kunna vilseföras mer av optimistiska bedömningar. (Ibid)

Ytterligare anledningar till försiktighetsprincipens dominerande ställning inom redovisningen är anknytningen till borgenärsintresset, en försiktig värdering ligger alltid i långivarnas intresse. När det gäller aktieägarintressenterna så anses de ha mindre intresse än borgenärerna av försiktiga värderingar. Då redovisningen alltmer rör sig mot den anglosaxiska definitionen, med fokus på aktieägare, har förändringar i IASB's regelverk inneburit att verkligt värde blivit mer aktuellt för värdering av vissa typer av tillgångar. Värdering till verkligt värde får anses vara en nedtoning av försiktighetsprincipen då verkligt värde kan vara högre än anskaffningsvärdet. Oavsett denna nedtoning är försiktighetsprincipen fortfarande ett viktigt inslag inom redovisningen. (Ibid)

3.3.2 Matchningsprincipen

Denna princip syftar till matchning av kostnader och intäkter. Ett företags utgifter, som i framtiden ger upphov till intäkter, skall redovisas i samma period som intäkten uppstår, oavsett när detta sker. Det matchningsalternativ som är relevant i samband med FoU är tidsmatchning. Det innebär att eftersom en viss tidsperiod får åtnjuta en utgifts fördelar skall även denna tidsperiod ta kostnaden. Vanligaste exemplet på detta är avskrivning. (Ibid)

3.4 Kvalitativa egenskaper

De kvalitativa egenskaperna är de egenskaper som gör informationen användbar för användarna. (FAR, 2007) För denna rapport är nedanstående egenskaper viktiga.

3.4.1 Relevans

Ett huvudkriterium för redovisningen är att den skall vara relevant. Egenskapen kan delas in i två begrepp, prognosrelevans och återinföringsrelevans. Den förstnämnda innebär att redovisningsdata skall kunna användas som underlag för prognoser för framtiden, som i sin tur styr ägare och investerares beslut om att köpa, behålla eller sälja aktier. Den sistnämnda syftar till att redovisningsdata skall vara användbar för kontroll av tidigare gjorda prognoser, som i sin tur kan påverka nya prognoser, och därmed nya beslut. Problematiken kring prognosrelevansen är vilka samband som skall antas mellan historiska och framtida händelser. (Smith, D. 2006)

Förutom huvudaspekterna finns två kriterier, eller egenskaper som utgör minimikrav, för relevans. Det första kriteriet är begriplighet. Informationen måste vara begriplig, men det beror i stor utsträckning på användarens förkunskaper. Det andra kriteriet är aktualitet vilket innebär att externa rapporter bör ges ut så snart som möjligt efter redovisningsperiodens slut, och med begränsade intervall. Detta för att det skall vara möjligt att fungera som underlag till beslut för externa intressenter. (Ibid)

3.4.2 Tillförlitlighet

Den kvalitativa egenskapen tillförlitlighet handlar om redovisningens förmåga att avbilda ekonomisk verklighet i ett företag. Tillförlitlig redovisning skall avbilda "rätt" aspekter av verkligheten på ett sätt som inte är alltför osäker. Tillförlitlighet kan delas upp i begreppen validitet och verifierbarhet. (Ibid)

Validitet

Detta begrepp inom redovisningen innebär att den verklighet som avses avbildas, med säkerhet, är den aspekt av verkligheten som avbildas. Informationen i redovisningen skall utvisa vad som görs gällande att den utvisar eller vad som är rimligt att anta att den utvisar. Det finns vidare fyra minimikrav för vad som krävs för att erhålla validitet, nämligen neutralitet, innebörd och form, fullständighet och väsentlighet.

Neutralitet som ett krav på validitet riktar sig mot dem som producerar redovisningen och dem som skriver lagar och standarder för redovisning. Verkligheten skall på bästa möjliga sätt avbildas så som den uppfattas. Syftet är att motverka att anpassningar av redovisningen görs för att en bild av företaget som inte är verklig visas för externa intressenter. Ett exempel är avskrivningar. Avskrivningstider som är längre eller kortare än vad som förväntas vara den verkliga livslängden påverkar resultatet antingen negativt eller positivt under en viss period.

Innebörd och form innebär att i de fall den ekonomiska innebörden av en händelse inte är samma som den juridiska innebörden skall redovisningen följa ekonomisk innebörd. Detta är till exempel aktuellt vid leasing

Fullständighet betyder att alla väsentliga ekonomiska händelser under perioden och alla väsentliga aspekter av företagets ekonomiska tillstånd vid periodens slut skall innefattas i redovisningen. Väsentlighet ses som ett förbehåll eller en restriktion, vilket innebär att all

information i redovisningen skall vara tillräckligt betydelsefull för att kunna påverka beslut som externa användare tar med utgångspunkt i redovisningen. (Smith, D 2006)

Verifierbarhet

Begreppet handlar om att sanningshalten i redovisningen skall gå att verifieras. Till exempel kan en faktura verifiera anskaffningsvärdet av en tillgång. Men det är många mått som används i redovisningen som påverkas av subjektiva bedömningar. Således kan graden av verifierbarhet variera. När det gäller bedömningar kan graden av verifierbarhet anses vara hög då flera, av varandra oberoende, personers bedömningar ligger nära varandra. Men även dessa bedömningar påverkas av förutsättningarna och redan gjorda antaganden. Verifierbarhet strävar efter att bedömningar skall vara så nära verkligheten som möjligt, till skillnad från validiteten, som avser mätning av verkligheten. (Ibid)

3.4.3 Jämförbarhet

Jämförbarhet, både över tid och mellan företag, ställer krav på att lika händelser och lika tillstånd skall redovisas på samma sätt.

Jämförbarheten mellan företag innebär att tillgångar och skulder, det vill säga resurser och förpliktelser, bör värderas till samma belopp i alla företag. Effekten av denna möjlighet till jämförelse innebär att redovisningsanvändarna har prognosunderlag. Olika värderingsregler påverkar prognosunderlaget men sammantaget ges exempelvis investerare möjlighet att undersöka räntabilitetsmått eller andra faktorer som är av nytta för investeringsbeslut. Normgivarna måste tillse att legitimiteten i regelsystemet efterföljs och att jämförelser mellan företag kan göras. Därför är jämförbarhet relevant med hänsyn till redovisningens användare.

Jämförbarhet över tid bygger på samma princip som jämförelser mellan företag men det avser information inom ett och samma företag och är relevant då historiska redovisningsmått skall extrapoleras. Att redovisningsmått då är beräknade utifrån samma regler är en förutsättning för en korrekt prognosleverans. Penningvärdets förändring är ett problem men i redovisningen används till allra största del monetära mått. Jämförbarhet över tid innebär inte att företagen låser sig till samma redovisningsmått. Vanligtvis vid introduktion av nya lagar eller standarder framställs jämförelsebelopp. Ett exempel är införandet av IFRS för börsnoterade koncerner som skedde den 1 januari 2005, här var företagen tvungna redovisa år 2004 som jämförelseår. (Smith, D 2006)

3.5 Övrigt

Beroende på om en utgift som FoU aktiveras eller kostnadsförs påverkas redovisat resultat och ekonomisk ställning. Kostnadsredovisning skulle innebära lägre resultat och lägre tillgångar. Tillgångsredovisning ger motsatsen, högre resultat och högre tillgångar. Således kan valet av redovisning påverka nyckeltal som påverkas av dessa faktorer, då främst eget kapital och årets resultat. (Hemlin, J. Licentiatuppsats) Två av dessa som är intressanta för värderingen av företaget är räntabilitet på eget kapital (Re) och soliditet. Detta kan ge direkta effekter på investeringsviljan i företaget och även möjligheterna till anskaffning av främmande kapital. Alltså kan det finnas incitament hos ledningen för att vilja redovisa FoU som antingen en kostnad eller en tillgång. (Ibid)

Kapitel 4 – Empiri

I detta kapitel redovisas den information som datainsamlingen resulterat i, och som i en sammankoppling med kapitel 3, teori, kommer att ligga till grund för analysen. Här redogörs för valda redovisningsprinciper som gjorts i årsredovisningarna, samt i tabeller visas sammanställd data följt av en redogörelse för hur redovisningen sett ut i årsredovisningarna. Sammanfattningsvis redovisas helheten av det empiriska resultatet.

4.1 Förklaring till tabellerna

Nyckeltal för studien kommer från företagens årsredovisningar och sammanställdes i en mall. Dessa nyckeltal presenteras enligt nedanstående tabell i två rader, där den övre raden är siffror för år 2000 och den undre raden är siffror för år 2006:

Omsättning	Aktiverad FoU	Kostnadsförd FoU	Balansomslutning	Eget Kapital	
(MKr)	(MKr)	(MKr)	(MKr)	(MKr)	
FoU / Oms	FoU Total	FoU/Balans	FoU / Oms	Soliditet	FoU / FoU
Kostnad (%)	(MKr)	Aktiverad (%)	Total (%)	(%)	Akt. / Tot. (%)

Omsättning (Mkr): Företagets omsättning för året hämtat från resultaträkningen och angiven i miljoner kronor.

Aktiverad FoU (Mkr): Under året upparbetad FoU som aktiverats och redovisas som immateriell tillgång, angiven i miljoner kronor.

Kostnadsförd FoU (Mkr): Utgifter för FoU som tagits som en kostnad på resultaträkningen, angiven i miljoner kronor.

Balansomslutning (Mkr): Företagets redovisade totala tillgångar hämtat från balansräkningen och angiven i miljoner kronor.

Eget kapital (Mkr): Företagets på balansdagen egna kapital hämtat från balansräkningen och angiven i miljoner kronor.

FoU / Oms (kostnad, %): Kostnadsförd FoU delat med omsättning. Ofta angivet av företagen själva, men siffran är beräknad enligt redovisningen. Ett mått på hur mycket som satsas på FoU i förhållande till hur mycket företaget omsätter. Angivet i procent.

FoU total (Mkr): Aktiverad plus kostnadsförd FoU, alltså totala utgifterna för FoU för året, angivet i miljoner kronor.

FoU / Balans (aktiverad, %): Aktiverad FoU delat med balansomslutning. Visar hur eventuell aktivering påverkar storleken på de totala tillgångarna. Angivet i procent.

FoU / Oms (total, %): Kostnadsförd- och aktiverad FoU delat med omsättning. Angivet i procent.

Soliditet (%): Eget kapital delat med balansomslutning, den enklaste beräkningen av soliditet, angivet i procent.

FoU / FoU (akt./Tot., %): Aktiverad FoU delad med total FoU. Visar hur mycket av total FoU som aktiverats som procent.

4.1.1 Instruktion för hur empirin skall läsas

Under empirin presenteras samtliga företag som varit aktuella för studien. På det sätt som informationen presenteras, enligt angiven mall, är det enkelt för läsaren att snabbt finna aktuella siffror eller redovisningsprinciper för studerat företag. Som läsare kan därmed kapitel 4.2 samt 4.3 med fördel passeras då sammanställningen i kapitel 4.4 är det totala resultatet för samtliga undersökta företag. Kapitel 4.2 samt 4.3 är tänkta att finnas som underlag, med möjlighet att undersöka företagens specifika redovisningsprinciper eller nyckeltal kopplat till FoU. Genom att presentera samtliga företag i empirin, istället för en bilaga, finns en förhoppning om att läsaren skall få en bra överblick över de studerade objekten.

4.2 Sammanställning av granskade företag med en omsättning som 2006 överstiger 10 miljarder

Följande företag är samtliga listade på Large Cap.

1. Alfa Laval

Redovisningsprincip för FoU år 2000: *"Research and development costs are charged to the income statement in the year in which they are incurred."*⁵

Fritt översatt innebär det att utgifter för FoU kostnadsförs den period de uppstår.

Redovisningsprincip för FoU år 2006: *"Forskningskostnaderna belastar resultatet det år de uppstår. Utvecklingskostnader belastar resultatet det år de uppstår förutsatt att de inte uppfyller villkoren för att istället aktiveras enligt IAS 38 Immateriella tillgångar."*⁶

Omsättning	Aktiverad FoU	Kostnadsförd FoU	Balansomslutning	Eget Kapital	
(MKr)	(MKr)	(MKr)	(MKr)	(MKr)	
5 717	1 280	441	18602	1 149	
19 802		526	18750	6 831	
FoU / Oms	FoU Total	FoU/Balans	FoU / Oms	Soliditet	FoU / FoU
Kostnad (%)	(MKr)	Aktiverad (%)	Total (%)	(%)	Akt / Tot (%)
7,7%	1 721	6,9%	30,1%	6%	74,4%
2,7%	526	0%	2,7%	36%	0%

I årsredovisningen för år 2000 redovisas kostnader för FoU tydligt i resultaträkningen och aktiverad FoU är särredovisat i not för immateriella anläggningstillgångar. Värt att notera är att det skedde en del förvärv inom koncernen som förändrade ägarstrukturen, vilket påverkat soliditeten. Även i årsredovisningen för 2006 är kostnaderna för FoU tydligt redovisade på egen rad i resultaträkningen och samma siffra återfinns i förvaltningsberättelsen. I balansräkningen kan aktiverad FoU inte utläsas och i not för immateriella anläggningstillgångar framgår det inte heller på ett tydligt sätt om någon del av FoU aktiverats. Inget tyder på att det finns aktiverad FoU som inte kan utläsas i not.

⁵ Alfa Laval, årsredovisning för år 2000, s 18

⁶ Alfa Laval, årsredovisning för år 2006, s 63

2. AssaAbloy

Redovisningsprincip för FoU år 2000: ”Utgifter för forsknings- och utvecklingsarbeten kostnadsförs löpande när de uppkommer.”⁷

Redovisningsprincip för FoU år 2006: ”Utgifter för forskning kostnadsförs när de uppkommer. Utgifter för utvecklingsarbeten redovisas i balansräkningen i den omfattning som dessa utgifter förväntas generera framtida ekonomiska fördelar för koncernen sant under förutsättning att de ekonomiska fördelarna kan mätas på ett tillförlitligt sätt.[...] Utgifter för vidareutveckling av befintliga produkter kostnadsförs när de uppstår.”⁸

Omsättning	Aktiverad FoU	Kostnadsförd FoU	Balansomslutning	Eget Kapital	
(MKr)	(MKr)	(MKr)	(MKr)	(MKr)	
14 394	0	233	2 942	1 209	
31 137	0	719	35 557	13 645	
FoU / Oms	FoU Total	FoU/Balans	FoU / Oms	Soliditet	FoU / FoU
Kostnad (%)	(MKr)	Aktiverad (%)	Total (%)	(%)	Akt / Tot (%)
1,6%	233	0%	1,6%	41%	0%
2,3%	719	0%	2,3%	38%	0%

Resultaträkningen för år 2000 anger tydligt på egen rad kostnader för FoU. Immateriella tillgångar delas upp i goodwill och immateriella rättigheter. Ingen ytterligare uppdelning görs i not. Således kan ingen aktiverad FoU urskiljas. Verksamhetsberättelsen tar inte upp forskning och utveckling. År 2006 fortsätter den tydliga redovisningen av kostnader för FoU i resultaträkningen. Immateriella anläggningstillgångar redovisas som en enda post på balansräkningen och i not görs en uppdelningen mellan goodwill och immateriella rättigheter, och ingen aktivering av FoU kan utläsas.

3. AstraZeneca

Redovisningsprincip för FoU år 2000: ”Kostnader för forskning och utveckling belastar resultatet under det år de uppstår.”⁹

Redovisningsprincip för FoU år 2006: ” Kostnaderna för forskning belastar resultaträkningen under det år de uppkommer. Kostnaderna för intern utveckling belastar resultaträkningen under det år de uppkommer, om de inte uppfyller kraven enligt IAS 38 ”Intangible Assets”. Regelverk och osäkerhet medför i regel att kriterierna inte uppfylls. I de fall där kriterierna emellertid är uppfyllda aktiveras immateriella tillgångar och skrivs av linjärt under sin ekonomiska livslängd från produktlanseringen.”¹⁰

Omsättning	Aktiverad FoU	Kostnadsförd FoU	Balansomslutning	Eget Kapital
(MKr)	(MKr)	(MKr)	(MKr)	(MKr)
163 040	-	25 777	175 841	91 021
197 164	-	29 058	206 003	106 099

⁷ Assa Abloy, årsredovisning för år 2000, s 65

⁸ Assa Abloy, årsredovisning för år 2006, s 59

⁹ AstraZeneca, årsredovisning för år 2000, s

¹⁰ AstraZeneca, årsredovisning för år 2006, s 101

FoU / Oms	FoU Total	FoU/Balans	FoU / Oms	Soliditet	FoU / FoU
Kostnad (%)	(MKr)	Aktiverad (%)	Total (%)	(%)	Akt / Tot (%)
15,8%	25 777	0,0%	15,8%	52%	0%
14,7%	29 058	0,0%	14,7%	52%	0%

I årsredovisningen för 2000 finns ingen särredovisning av FoU, kostnadsförd eller aktiverad, varken i resultaträkning eller i balansräkning. I not avseende rörelsens kostnader finns FoU tydligt redovisat och i not för immateriella anläggningstillgångar görs en uppdelning mellan goodwill och övriga immateriella tillgångar. Ingen aktivering av FoU finns redovisad. År 2006 finns FoU tydligt redovisat på egen rad i resultaträkningen medan balansräkningen fortfarande bara har posten immateriella anläggningstillgångar. I noten immateriella tillgångar är uppdelningen mer omfattande, men fortfarande finns ingen aktiverad FoU.

4. Electrolux

Redovisningsprincip för FoU år 2000: *”Utgifter för forskning och utveckling kostnadsförs löpande och redovisas i resultaträkningen under kostnad för sålda varor.”*¹¹

Redovisningsprincip för FoU år 2006: *”Electrolux aktiverar vissa utvecklingskostnader för nya produkter, under förutsättning att sannolikheten för framtida ekonomisk nytta och ekonomisk livslängd bedöms som hög. En immateriell tillgång redovisas endast i den mån produkten kan säljas på befintliga marknader och resurser finns för att fullfölja utvecklingen. Endast de kostnader som är direkt hänförliga till utvecklingen av den nya produkten aktiveras.”*¹²

Omsättning	Aktiverad FoU	Kostnadsförd FoU	Balansomslutning	Eget Kapital
(MKr)	(MKr)	(MKr)	(MKr)	(MKr)
124 493	-	1 311	87 289	27 134
103 848	439	1 393	66 049	13 194

FoU / Oms	FoU Total	FoU/Balans	FoU / Oms	Soliditet	FoU / FoU
Kostnad (%)	(MKr)	Aktiverad (%)	Total (%)	(%)	Akt / Tot (%)
1,1%	1 311	0%	1,1%	31%	0%
1,3%	1 832	0,7%	1,8%	20%	24%

I årsredovisningen för 2000 nämns kostnader för FoU kort i verksamhetsberättelsen, men inget om aktivering. Ingen särredovisning av FoU görs i resultaträkningen. I noterna återfinns inte heller någon redovisning av kostnadsförd eller aktiverad FoU. Immateriella anläggningstillgångar är uppdelade på goodwill och övrigt, vilket gör att aktivering inte kan utläsas. År 2006 står det i förvaltningsberättelsen hur mycket FoU som kostnadsförts och aktiverats men fortfarande särredovisas inte FoU i resultaträkningen. Det går vidare inte att utläsa kostnaderna för FoU i not, däremot redovisas aktiverad FoU tydligt i not för immateriella anläggningstillgångar.

¹¹ Electrolux, årsredovisning för år 2000, s 44

¹² Electrolux, årsredovisning för år 2006, s 73

5. Ericsson

Redovisningsprincip för FoU år 2000: ”*Kostnader för forskning och utveckling belastar resultatet allt eftersom de uppstår.*”¹³

Redovisningsprincip för FoU år 2006: ”*Utvecklingskostnader för produkter som ska säljas, hyras ut eller på annat sätt saluföras, samt för produkter avsedda för internt bruk aktiveras. Aktivering påbörjas när ledningen bedömer att produkten kommer att bli tekniskt och ekonomiskt bärkraftig, vilket normalt är när ett produktutvecklingsprojekt har nått en definierad milstolpe enligt en fastställd projektledningsmodell. Aktivering upphör och avskrivning av aktiverade utvecklingskostnader inleds när produkten är färdig för försäljning eller internt bruk.*”¹⁴

Omsättning	Aktiverad FoU	Kostnadsförd FoU	Balansomslutning	Eget Kapital
(MKr)	(MKr)	(MKr)	(MKr)	(MKr)
273 569	-	41 921	250 314	94 450
177 783	1 353	27921	214 940	120 895

FoU / Oms	FoU Total	FoU/Balans	FoU / Oms	Soliditet	FoU / FoU
Kostnad (%)	(MKr)	Aktiverad (%)	Total (%)	(%)	Akt / Tot (%)
15,3%	42 115	0%	15,3%	38%	0%
15,7%	30 408	0,6%	16,5%	56%	4,6%

Årsredovisningen för 2000 innehåller en särredovisning av kostnader för FoU i resultaträkningen men ingen information angående FoU i verksamhetsberättelsen. I balansräkningen görs ingen uppdelning av immateriella anläggningstillgångar och i not är uppdelningen sådan att ingen aktiverad FoU kan särskiljas eller antagas ha genomförts. År 2006 finns information om FoU i verksamhetsberättelsen och kostnaden redovisas både som procent av omsättning och med belopp. Återigen särredovisas FoU-kostnader i resultaträkningen och i balansräkningen finns balanserade utvecklingskostnader. I not redovisas tydligt investeringar gjorda under året avseende immateriella tillgångar till försäljning.

6. Sandvik

Redovisningsprincip för FoU år 2000: ”*Kostnader för forskning och utveckling belastar bruttoresultatet när de uppstår.*”¹⁵

Redovisningsprincip för FoU år 2006: ”*Utgifter för forskning som syftar till att erhålla ny vetenskaplig eller teknisk kunskap redovisas som kostnad då de uppkommer. Utgifter för utveckling, där forskningsresultat eller annan kunskap tillämpas för att åstadkomma nya eller förbättrade produkter eller processer, redovisas som en tillgång i balansräkningen om produkten eller processen är tekniskt och kommersiellt användbar och företaget har tillräckliga resurser att fullfölja utvecklingen och därefter använda eller sälja den immateriella tillgången. Det redovisade värdet inkluderar direkt hänförliga utgifter, till exempel för material och tjänster, ersättningar till anställda, registrering av juridisk rättighet och avskrivningar på patent och licenser. Övriga utgifter för utveckling redovisas i resultaträkningen som kostnad när de uppkommer. I balansräkningen redovisade*

¹³ Ericsson, årsredovisning för år 2000, s 22

¹⁴ Ericsson, årsredovisning för år 2006, s 48

¹⁵ Sandvik, årsredovisning för år 2000, s 56

utvecklingskostnader är upptagna till anskaffningsvärde minus ackumulerade avskrivningar och eventuella nedskrivningar.”¹⁶

Omsättning	Aktiverad FoU	Kostnadsförd FoU	Balansomslutning	Eget Kapital	
(MKr)	(MKr)	(MKr)	(MKr)	(MKr)	
43 750	-	1 615	43 908	22 472	
72 289	179	1 583	40 084	14 295	
FoU / Oms	FoU Total	FoU/Balans	FoU / Oms	Soliditet	FoU / FoU
Kostnad (%)	(MKr)	Aktiverad (%)	Total (%)	(%)	Akt / Tot (%)
3,7%	1 615	0,0%	3,7%	51%	0%
2,2%	1 762	0,4%	2,4%	36%	10,2%

Sandvik har i sin årsredovisning för 2000 redogjort i verksamhetsberättelsen för FoU-kostnader som belopp och procent av omsättningen. Dessa kostnader är inte redovisade på egen rad i resultaträkningen men i egen not redovisade. Balansräkningen delar upp immateriella anläggningstillgångar som goodwill och övriga och i not redovisas dessa övriga immateriella tillgångar indelade i flera kategorier. Det går däremot inte att utläsa eventuell aktiverad FoU och det finns inget som tyder på att den skulle ingå i någon av de andra kategorierna. Årsredovisningen för 2006 innehåller redan i verksamhetsberättelsen information om både kostnadsförd och aktiverad FoU för året. I resultaträkningen särredovisas kostnader för FoU och i not till balansräkningen redovisas tydligt en kolumn för aktiverade utgifter för FoU och på en rad kan årets nyanskaffningar utläsas.

7. SCA

Redovisningsprincip för FoU år 2000: Det finns ingen i årsredovisningen uttalad princip för redovisning av FoU

Redovisningsprincip för FoU år 2006: ” Utgifter för forskning kostnadsförs då de inträffar. I de fall svårigheter föreligger att skilja forskningsfasen från utvecklingsfasen i ett projekt, betraktas hela projektet som forskning och kostnadsförs omgående. Identifierbara utgifter för utveckling av nya produkter och processer aktiveras i den mån dessa bedöms komma att ge framtida ekonomiska fördelar. I annat fall kostnadsförs utvecklingsutgiften då den infaller.”¹⁷

Omsättning	Aktiverad FoU	Kostnadsförd FoU	Balansomslutning	Eget Kapital	
(MKr)	(MKr)	(MKr)	(MKr)	(MKr)	
67 157	-	736	84 027	40 457	
101 439	38	562	133 544	58 963	
FoU / Oms	FoU Total	FoU/Balans	FoU / Oms	Soliditet	FoU / FoU
Kostnad (%)	(MKr)	Aktiverad (%)	Total (%)	(%)	Akt / Tot (%)
1,1%	736	0%	1,0%	48%	0%
0,6%	600	0,03%	0,6%	44%	6,3%

Ingen finansiell information angående FoU återfinnes i verksamhetsberättelsen för år 2000. Det finns vidare ingen särredovisning av FoU i resultaträkningen. I not för rörelsens kostnader redovisas vad kostnader för FoU uppgick till. I not till immateriella tillgångar görs en

¹⁶ Sandvik, årsredovisning för år 2006, s 43

¹⁷ SCA, årsredovisning för år 2006, s 62

uppdelning på goodwill och patent, varumärken och liknande rättigheter. Det går således inte att utläsa aktiverad FoU. Årsredovisningen för 2006 innehåller information om kostnadsförd FoU i förvaltningsberättelsen både i procent av omsättning och som belopp, men inte som särredovisad i resultaträkningen. Beloppet finns redovisat i not för övriga kostnader. Gällande aktiverad FoU särredovisas den i not för immateriella anläggningstillgångar och årets investeringar kan enkelt utläsas.

8. Scania

Redovisningsprincip för FoU år 2000: *"Kostnader för forskning och utveckling belastar rörelseresultatet löpande när de uppstår."*¹⁸

Redovisningsprincip för FoU år 2006: *"Scanias forsknings- och utvecklingsaktiviteter delas upp i en forskningsfas och en utvecklingsfas. Utgifter under forskningsfasen kostnadsförs när de uppstår. Utgifter under utvecklingsfasen aktiveras från och med tidpunkten då utgifterna sannolikt kommer att leda till framtida ekonomiska fördelar, vilket innebär att det är tekniskt möjligt att färdigställa den immateriella tillgången, företaget har för avsikt och förutsättningar att färdigställa den och använda eller sälja den, det finns adekvata resurser för att fullfölja utveckling och försäljning samt att kvarstående utgifter kan beräknas på ett tillförlitligt sätt."*¹⁹

Omsättning	Aktiverad FoU	Kostnadsförd FoU	Balansomslutning	Eget Kapital
(MKr)	(MKr)	(MKr)	(MKr)	(MKr)
53 823	0	1 621	59 180	15 720
70 738	186	2 494	88 078	26 134

FoU / Oms	FoU Total	FoU/Balans	FoU / Oms	Soliditet	FoU / FoU
Kostnad (%)	(MKr)	Aktiverad (%)	Total (%)	(%)	Akt / Tot (%)
3%	1 621	0,0%	3,0%	27%	0%
4%	3 028	0,2%	4,3%	30%	6,1%

Scanias årsredovisning för år 2000 redovisar tydligt kostnader för FoU i resultaträkningen på en egen rad. På balansräkningen ligger immateriella anläggningstillgångar som en post och i not finns endast information gällande goodwill. År 2006 berättar Scania om sin FoU i verksamhetsberättelse, men det finns ingen ekonomisk information. I resultaträkningen särredovisas tydligt kostnader för FoU samt med två noter. I not för rörelsens kostnader redovisas hur stor del av FoU kostnaderna som är avskrivningar. I not avseende immateriella tillgångar redovisas tydligt hur mycket som aktiverats under året.

9. SKF

Redovisningsprincip för FoU år 2000: *"Utgifter för forskning och utveckling belastar resultatet när de uppkommer och ingår i Kostnad för sålda varor i resultaträkningen."*²⁰

Redovisningsprincip för FoU år 2006: *"Forskningskostnader såväl som utvecklingskostnader som inte uppfyller kriterierna för aktivering beskrivna nedan belastar resultatet när de uppstår och redovisas som kostnad för sålda varor i resultaträkningen. Kostnader under*

¹⁸ Scania, årsredovisning för år 2000, s 49

¹⁹ Scania, årsredovisning för år 2006, s 64

²⁰ SKF, årsredovisning för år 2000, s 48

utvecklingsfasen aktiveras som immateriella tillgångar när ledningen bedömer att det med stor säkerhet är sannolikt att de kommer att resultera i framtida ekonomiska fördelar för koncernen. Detta innebär att stringenta kriterier måste uppfyllas innan ett utvecklingsprojekt aktiveras som en immateriell tillgång. Kriterierna inkluderar förmågan att avsluta projektet, bevis för att projektet är tekniskt gångbart och att en marknad existerar samt att avsikt och möjlighet att använda eller sälja tillgången föreligger. Det måste också vara möjligt att tillförlitligt mäta kostnaderna under utvecklingsfasen. Ledningen betraktar förekomsten av en kundorder som ett signifikant bevis på teknisk och ekonomisk genomförbarhet.”²¹

Omsättning	Aktiverad FoU	Kostnadsförd FoU	Balansomslutning	Eget Kapital
(MKr)	(MKr)	(MKr)	(MKr)	(MKr)
39 848	37	710	37 814	13 594
53 101	28	875	46 238	19 607

FoU / Oms	FoU Total	FoU/Balans	FoU / Oms	Soliditet	FoU / FoU
Kostnad (%)	(MKr)	Aktiverad (%)	Total (%)	(%)	Akt / Tot (%)
1,8%	747	0,1%	1,9%	36%	5%
1,6%	903	0,1%	1,7%	42%	3,1%

År 2000 finns information om kostnader för FoU i verksamhetsberättelsen både som belopp och procent av omsättning, men det görs ingen särredovisning direkt i resultaträkningen. I not finns däremot kostnaderna redovisade. I balansräkningen är immateriella anläggningstillgångar en enda post och i not specificeras aktiverad FoU. I årsredovisningen för 2006 återfinns på samma sätt som år 2000 information i förvaltningsberättelsen om FoU. Även resultat och balansräkningen ser ut på samma sätt och i noter finns information om kostnader för FoU och aktiverad FoU. I not för immateriella tillgångar finns dessutom en egen rad som heter Aktiverad utveckling.

10. Swedish Match

Redovisningsprincip för FoU år 2000: Ingen uttalad princip för redovisning av FoU tillämpas, dock står följande ”Försäljningskostnader inkluderar kostnader för Forskning och utveckling och dylikt”²². Således kostnadsförs alla utgifter för FoU.

Redovisningsprincip för FoU år 2006: ”Utgifter för forskning som syftar till att erhålla ny teknisk kunskap redovisas som kostnad då de uppkommer. Utgifter för utveckling, där forskning eller annan kunskap tillämpas för att åstadkomma nya eller förbättrade produkter eller processer redovisas som tillgång i balansräkningen, om produkten eller processen är tekniskt och kommersiellt användbar. Övriga utgifter redovisas i resultaträkningen när de uppkommer.”²³

Omsättning	Aktiverad FoU	Kostnadsförd FoU	Balansomslutning	Eget Kapital
(MKr)	(MKr)	(MKr)	(MKr)	(MKr)
11 533	0	105	16 281	5 255
12 911	0	95	15 770	2 290

²¹ SKF, årsredovisning för år 2006, s 35

²² Swedish match, årsredovisning för år 2000, 34

²³ Swedish match, årsredovisning för år 2006, s 46

FoU / Oms	FoU Total	FoU/Balans	FoU / Oms	Soliditet	FoU / FoU
Kostnad (%)	(MKr)	Aktiverad (%)	Total (%)	(%)	Akt / Tot (%)
0,9%	105	0,0%	0,9%	32%	0%
0,7%	95	0,0%	0,7%	15%	0%

Årsredovisningen för år 2000 anger inte i resultaträkningen hur mycket kostnaderna för FoU uppgick till. I not anges i text vilka kostnader som redovisats för FoU. I balansräkningen redovisas immateriella anläggningstillgångar som en post och i not är uppdelningen sådan att ingen aktiverad FoU kan utläsas. År 2006 finns i förvaltningsberättelsen angivet hur mycket av FoU som kostnadsförts under året. Dessa kostnader finns inräknade under två andra poster på resultaträkningen. Balansräkningen hänvisar återigen till not för information om immateriella anläggningstillgångar men ingen aktiverad FoU kan utläsas.

11. TeliaSonera

Redovisningsprincip för FoU år 2000: Ingen uttalad princip tillämpas för FoU annat än gällande rekommendationer.

Redovisningsprincip för FoU år 2006: *”Övriga immateriella anläggningstillgångar upptas i balansräkningen till anskaffningsvärde, inklusive direkt hänförliga lånekostnader, med avdrag för ackumulerade avskrivningar samt nedskrivningar. Direkta externa och interna utvecklingsutgifter aktiveras, under förutsättning att framtida effektivitetsvinster är sannolika och överstiger nedlagda utgifter. Aktiviteter under förstudiefasen samt underhålls- och utbildningsinsatser kostnadsförs löpande.”*²⁴

Omsättning	Aktiverad FoU	Kostnadsförd FoU	Balansomslutning	Eget Kapital
(MKr)	(MKr)	(MKr)	(MKr)	(MKr)
54 064	129	1 564	122 715	56 038
91 060	137	2 564	199 392	127 717

FoU / Oms	FoU Total	FoU/Balans	FoU / Oms	Soliditet	FoU / FoU
Kostnad (%)	(MKr)	Aktiverad (%)	Total (%)	(%)	Akt / Tot (%)
2,9%	1 693	0,11%	3,1%	46%	7,6%
2,8%	2 701	0,07%	3,0%	64%	5,1%

Redovisningen för år 2000 innehåller i förvaltningsberättelsen information om kostnadsförd FoU. Dessa kostnader ligger i en post tillsammans med andra kostnader på resultaträkningen, men kan utläsas i not. Immateriella anläggningstillgångar är i not uppdelade i goodwill och övrigt. I en beskrivande text i noten anges aktivering av FoU. År 2006 finns information om kostnader för FoU i verksamhetsberättelsen och även som en egen rad på resultaträkningen. I not till immateriella tillgångar görs en uppdelning mellan goodwill och övriga, men i text i noten anges aktiverade utvecklingsutgifter för året.

12. Volvo

Redovisningsprincip för FoU år 2000: *”Produktutvecklingskostnader belastar rörelsens kostnader när de uppstår.”*²⁵

²⁴ Telia Sonera, årsredovisning för år 2006, s 56

²⁵ Volvo, årsredovisning för år 2000, s 56

Redovisningsprincip för FoU år 2006: "Volvo tillämpar IAS 38, Immateriella tillgångar, för redovisningen av forskning och utveckling. I enlighet med denna redovisningsrekommendation skall utgifter för utveckling av nya produkter, produktionssystem och programvaror redovisas som immateriella tillgångar om sådana utgifter med hög säkerhet kommer att leda till framtida ekonomiska fördelar för företaget. Anskaffningsvärdet för sådan immateriell tillgång ska skrivas av över dess bedömda nyttjandeperiod. Reglerna innebär att höga krav ställs för att utgifter för utveckling skall redovisas som tillgång. Till exempel skall en ny produkts eller programvaras tekniska funktionalitet kunna påvisas innan utgifter för dess utveckling börjar redovisas som tillgång. Detta innebär i normalfallet att utgifter aktiveras endast under industrialiseringsfasen av ett produktutvecklingsprojekt. Övriga utgifter avseende forskning och utveckling belastar rörelsens resultat när de uppstår."²⁶

Omsättning	Aktiverad FoU	Kostnadsförd FoU	Balansomslutning	Eget Kapital
(MKr)	(MKr)	(MKr)	(MKr)	(MKr)
130 070	516	4 876	200 743	88 931
258 835	2 917	8 354	258 427	87 188

FoU / Oms	FoU Total	FoU/Balans	FoU / Oms	Soliditet	FoU / FoU
Kostnad (%)	(MKr)	Aktiverad (%)	Total (%)	(%)	Akt / Tot (%)
3,7%	5 392	0,3%	4,1%	44%	9,6%
3,2%	11 271	1,1%	4,4%	34%	25,9%

I årsredovisningen för år 2000 finns en grundlig redogörelse för FoU verksamheten i förvaltningsberättelsen. Kostnaderna redovisas dels som belopp och dels som procent av omsättningen för de senaste 5 åren. I resultaträkningen särredovisas FoU och i balansräkningen kan information om aktiverad FoU utläsas i noten till immateriella anläggningstillgångar. År 2006 finns ingen exakt information i förvaltningsberättelsen om kostnader för FoU. Däremot är FoU återigen särredovisat på resultaträkningen. I not för immateriella anläggningstillgångar särredovisas aktiverad FoU som Kapitaliserade utvecklingskostnader och årets investeringar kan enkelt utläsas.

4.3 Sammanställning av granskade företag med en omsättning som 2006 är lägre än 10 miljarder

I den här gruppen ingår två företag från Large Cap, Nobel Biocare samt Seco Tools, då dessa företag har en omsättning som är mindre än 10 miljarder. Resterande företag är listade på Mid Cap.

1. Active Biotech

Redovisningsprincip för FoU år 2000: "För att harmonisera redovisningsprinciperna inom koncernen har beslut fattats att alla forskningskostnader löpande kostnadsförs från och med januari 2001"²⁷

Redovisningsprincip för FoU år 2006: "Aktivering av utvecklingsutgifter sker endast under förutsättning att det är tekniskt och finansiellt möjligt att färdigställa tillgången, avsikten är och förutsättning finns att tillgången kan användas i verksamheten eller säljas samt kan beräknas på ett tillförlitligt sätt. Utgifter avseende patent-, teknologi- samt

²⁶ Volvo, årsredovisning för år 2006, s 94

²⁷ Active Biotech, årsredovisning för år 2000, s 43

*varumärkesrättigheter och andra liknade tillgångar som utgör del av forsknings- och utvecklingsverksamheten aktiveras inte utan kostnadsförs löpande mot resultatet.*²⁸

Omsättning	Aktiverad FoU	Kostnadsförd FoU	Balansomslutning	Eget Kapital	
(MKr)	(MKr)	(MKr)	(MKr)	(MKr)	
280,4	53,0	271	868,9	646,0	
66,4	0	165,7	462,4	60,4	
FoU / Oms	FoU Total	FoU/Balans	FoU / Oms	Soliditet	FoU / FoU
Kostnadsförd (%)	(MKr)	Aktiverad (%)	Total (%)	(%)	Akt. / Tot. (%)
96,6%	324	6,1%	116%	74%	16%
249,5%	166	0,0%	250%	13%	0%

I redovisningsrapporten från år 2000 finns FoU särredovisat i resultaträkningen samt med hänvisning till not. Den aktiverade andelen finns redovisad under immateriella tillgångar under eget namn och visar exakt andel aktiverad FoU. Även för år 2006 är FoU särredovisad i resultaträkningen och hänvisning till not finns. Däremot saknas immateriella tillgångar helt i noterna. Uttalad policy är att FoU aktiveras då fastställda kriterier är uppfyllda, med anledning av den omfattning FoU har är det svårt att förstå varför något ej aktiveras. Finns inte heller något beskrivet i förvaltningsberättelsen om hur FoU aktiveras, det enda som anges är den typ av FoU man bedriver samt en bekräftelse på kostnadsförda utgifter. Då inget funnits som tyder på aktivering av FoU är det högst sannolikt att man kostnadsför samtliga FoU-utgifter. I Biotechs fall är FoU helt inriktad mot medicin och olika kliniska tester.

2. Anoto Group

Redovisningsprincip för FoU år 2000: *”Projektrelaterade utgifter för forskning och utveckling har aktiverats i enligt med BFN R1 och IAS 9. Avskrivningsplaner, baserade på ekonomisk livslängd om fem år, tas successivt i bruk i samband med marknadsintroduktion av produkter.*²⁹

Redovisningsprincip för FoU år 2006: *”Kostnader för forskning belastar rörelseresultatet löpande. Koncernen aktiverar de utvecklingsutgifter avseende nya plattformar som uppfyller de kriterier som ställs i IAS 38, Immateriella tillgångar. Utgifter för utveckling av plattformar bedöms öka koncernens intjäningsförmåga och skall därmed enligt standarden redovisas som immateriella anläggningstillgångar. Koncernen tillämpar IAS 38 Immateriella tillgångar”. IAS 38 innebär i korthet att utgifter för utveckling av nya produkter endast redovisas som tillgångar om dessa utgifter med stor sannolikhet kan förväntas generera framtida ekonomisk vinning för företaget. En ny produkt ska ha nått så långt i utvecklingshänseende, att först från och med att den går in i en industrialiseringsprocess, börjar utgifterna härför redovisas som tillgång. Samtliga utgifter dessförinnan kostnadsförs löpande. Avskrivningsplaner påbörjas från och med marknadsintroduktion av respektive produkt.*³⁰

²⁸ Active Biotech, årsredovisning för år 2006, s 24

²⁹ Ctechnologies, årsredovisning för år 2000, s 42.

³⁰ Anoto group, årsredovisning för år 2006, s 22. (Notera att namnbyte skett vid förändring av ägarstrukturen.)

Omsättning	Aktiverad FoU	Kostnadsförd FoU	Balansomslutning	Eget Kapital	
(MKr)	(MKr)	(MKr)	(MKr)	(MKr)	
80,0	49,9	41,1	604,6	503,1	
108,7	6,0	122,0	577,0	460,2	
FoU / Oms	FoU Total	FoU/Balans	FoU / Oms	Soliditet	FoU / FoU
Kostnadsförd (%)	(MKr)	Aktiverad (%)	Total (%)	(%)	Akt. / Tot. (%)
51,4%	91	8,3%	114%	83%	55%
112,2%	128	1,0%	118%	80%	5%

I förvaltningsberättelsen för årsredovisningen 2000 anges endast att "24 % av koncernens kostnader för året avser FoU." Dessa siffror stämmer näst intill överrens med det som redovisas i resultaträkningen, där FoU har särredovisats. Angående den andel som aktiverats så syns den tydligt i noterna, redovisat som balanserade utgifter för FoU under immateriella tillgångar. Mellan åren 2000-2006 har det skett en del förändringar inom koncernen, år 2000 hette företaget C-technologies och var en del av Anoto group. År 2006 presenteras koncernen som Anoto Group så ägarstrukturen har förändrats. I årsredovisningen för år 2006 finns i förvaltningsberättelsen en mycket tydlig redovisning av samtliga FoU utgifter, inklusive aktiveringar och avskrivningar på befintlig aktiverad FoU. Kostnader för FoU finns även särredovisat i resultaträkningen och hänvisningar till noter finns. Aktiverade utgifter finns under speciell not, Balanserade utgifter för utvecklingsarbeten.

3. Axis

Redovisningsprincip för FoU år 2000: "Utgifter för forskning och utveckling belastar resultatet det år de uppkommer." ³¹

Redovisningsprincip för FoU år 2006: "Kostnader som är nära förknippade med produktion av identifierbara och unika programvaruprodukter som kontrolleras av Axis och som har sannolika ekonomiska fördelar under mer än ett år och som överstiger kostnaderna, redovisas som immateriella tillgångar. I kostnader som är nära förknippade med produktion av programvaror ingår personalkostnader för programutvecklingen och en skäligen del av hänförliga indirekta kostnader." ³²

Omsättning	Aktiverad FoU	Kostnadsförd FoU	Balansomslutning	Eget Kapital	
(MKr)	(MKr)	(MKr)	(MKr)	(MKr)	
707,7	0	133,0	637,4	379,7	
1 202,5	15,2	158,2	789,3	501,1	
FoU / Oms	FoU Total	FoU/Balans	FoU / Oms	Soliditet	FoU / FoU
Kostnadsförd (%)	(MKr)	Aktiverad (%)	Total (%)	(%)	Akt. / Tot. (%)
18,8%	133	0,0%	19%	60%	0%
13,2%	173	1,9%	14%	63%	9%

Axis årsredovisning för år 2000 erlades pro forma och sista tertialet baserades på en uppskattning av resultatet. År 2000 följde man sina principer och kostnadsförde all FoU.

³¹ Axis, årsredovisning för år 2000, s 33

³² Axis, årsredovisning för år 2006, s 41

FoU är särredovisat i resultaträkningen och samma siffror finns i förvaltningsberättelsen. Dock är det endast de första åtta månaderna som redovisas, då resten av året ej har tillgängliga eller uppskattade siffror för FoU utgår från det presenterade resultatet. År 2006 är redovisningen för FoU mer innehållsrik och aktiverad andel samt kostnadsförd andel framgår tydligt i förvaltningsberättelsen. Kostnadsförd andel återfinns även i resultaträkningen, däremot saknas redovisning för immateriella tillgångar så under vilken post FoU har aktiverats går ej att utläsa.

4. Cardo

Redovisningsprincip för FoU år 2000: Ej angivet.

Redovisningsprincip för FoU år 2006: ”Utgifter för utveckling av nya produkter, informationssystem och programvaror för eget administrativt bruk aktiveras endast om det bedöms som sannolikt att sådana utgifter kommer att leda till framtida ekonomiska fördelar för företaget. I annat fall kostnadsförs utgiften löpande när den uppstår.”³³

Omsättning	Aktiverad FoU	Kostnadsförd FoU	Balansomslutning	Eget Kapital	
(MKr)	(MKr)	(MKr)	(MKr)	(MKr)	
9 786,0	0	293,6	7 235,0	3 130,0	
8 556,0	0	139,0	6 107,0	2 986,0	
FoU / Oms	FoU Total	FoU/Balans	FoU / Oms	Soliditet	FoU / FoU
Kostnadsförd (%)	(MKr)	Aktiverad (%)	Total (%)	(%)	Akt. / Tot. (%)
3,0%	294	0,0%	3%	43%	0%
1,6%	139	0,0%	2%	49%	0%

Endast ungefärlig angivelse av tre procent av totala kostnader kan härledas från FoU under år 2000, beräknat på exakt tre procent satsades 293,6 miljoner kr. Då FoU ej är särredovisad från andra kostnader i resultaträkningen och det inte heller finns några noter som kan ge mer information om dessa kostnader har procentsatsen i förvaltningsberättelsen fått ligga till grund för detta värde. Under immateriella tillgångar går det inte heller avgöra huruvida någon andel har aktiverats. Under information om redovisningen har man inte någon uttalad policy för FoU. Årsredovisningen 2006 har bättre information. Där anges total kostnad för FoU i förvaltningsberättelsen och även andelen aktiverad, som dock detta år uppgick till 0. Föregående år har man däremot aktiverat så det finns inget som tyder på att man frångår uttalad policy. Kostnader för FoU är ej särredovisat i resultaträkningen och går inte urskilja på något sätt, ej heller noter, från andra kostnader. Under noterna finns immateriella tillgångar och upplägget där bekräftar att FoU inte aktiverats för året.

5. Gunnebo

Redovisningsprincip för FoU år 2000: Ej angiven.

Redovisningsprincip för FoU år 2006: ”Utgifter avseende utvecklingsprojekt balanseras som immateriella tillgångar i den omfattning som dessa utgifter förväntas generera framtida ekonomiska fördelar. Övriga utvecklingsutgifter kostnadsförs i takt med att de uppkommer och ingår i kostnad för sålda varor i resultaträkningen. Utvecklingskostnader som tidigare kostnadsförts balanseras inte som tillgång i senare perioder.”³⁴

³³ Cardo, årsredovisning för år 2006, s 53

³⁴ Gunnebo, årsredovisning för år 2006, s 57

Omsättning	Aktiverad FoU	Kostnadsförd FoU	Balansomslutning	Eget Kapital	
(MKr)	(MKr)	(MKr)	(MKr)	(MKr)	
5 000,3	0	0	5 022,4	1 456,0	
6 726,6	0	100,0	4 687,2	1 043,8	
FoU / Oms	FoU Total	FoU/Balans	FoU / Oms	Soliditet	FoU / FoU
Kostnadsförd (%)	(MKr)	Aktiverad (%)	Total (%)	(%)	Akt. / Tot. (%)
0,0%	0	0,0%	0%	29%	0%
1,5%	100	0,0%	1%	22%	0%

För år 2000 är FoU inte särredovisad och totalt sett är immateriella tillgångars anskaffning låg. FoU nämns inte i förvaltningsberättelse och inte heller i noterna, under redovisningsprinciperna, nämns ämnet. Troligtvis fanns det, år 2000, endast en obetydlig del FoU eller ingen alls. År 2006 har dock 100 miljoner kr satsats inom FoU och allt har kostnadsförts. Föregående år aktiverades 12 miljoner kr, i enlighet med redovisningsprinciperna. Informationen återfinns i förvaltningsberättelsen och då resultaträkningen ej särredovisar FoU är det svårt urskilja dessa FoU kostnader. I noterna, under immateriella tillgångar, återfinns endast posten övriga immateriella tillgångar och där går det inte heller utläsa hur mycket FoU som aktiverats. Värt att notera är att Gunnebo år 2000 var ett företag, efter omstruktureringar är nu Gunnebo och Gunnebo Industrier noterade på Mid Cap, Stockholmsbörsen. Även Gunnebo Industrier har granskats men där återfinns ingen FoU särredovisad från immateriella tillgångar och företaget får då inte plats i undersökningen.

6. Haldex

Redovisningsprincip för FoU år 2000: ” *Expenses for product development are charged as costs as they occur.* ”³⁵

Redovisningsprincip för FoU år 2006: “*Enligt IAS 38 redovisas utgifter för utveckling av nya produkter som Immateriella anläggningstillgångar då de uppfyller följande kriterier; det är sannolikt att tillgången kommer att leda till framtida ekonomiska fördelar för koncernen; anskaffningsvärdet kan beräknas på ett tillförlitligt sätt; bolaget har för avsikt att färdigställa tillgången samt har tekniska, finansiella resurser att fullfölja utvecklingen. Dokument för att styrka gjorda aktiveringar kan vara affärsplaner, budget samt bolagets bedömning av framtida utfall. Anskaffningsvärdet är summan av de direkta och indirekta utgifter som uppkommer från och med den tidpunkt då den immateriella tillgången uppfyller ovannämnda kriterier.* ”³⁶

Omsättning	Aktiverad FoU	Kostnadsförd FoU	Balansomslutning	Eget Kapital
(MKr)	(MKr)	(MKr)	(MKr)	(MKr)
6 194,0	-	282,0	4 005,0	1 645,0
7 890,0	49,0	289,0	4 733,0	1 902,0

³⁵ Haldex, årsredovisning för år 2000, s 32

³⁶ Haldex, årsredovisning för år 2006, s 43

FoU / Oms	FoU Total	FoU/Balans	FoU / Oms	Soliditet	FoU / FoU
Kostnad (%)	(MKr)	Aktiverad(%)	Total (%)	(%)	Akt / Tot (%)
4,6%	282	0,0%	4,6%	41%	0,0%
3,7%	338	1,0%	4,3%	40%	14,5%

Under år 2000 redovisar Haldex endast produktutvecklingskostnader, motsvarande 282 Mkr, och dessa finns att utläsa både i förvaltningsberättelsen samt särredovisat i resultaträkning. Då FoU inte är särskiljd från övriga immateriella tillgångar går det ej att avgöra hur mycket som har aktiverats under året men det finns inget som tyder på aktivering. I årsredovisningen för 2006 finns kostnadsförd samt aktiverad andel att utläsa ur förvaltningsberättelsen. I resultaträkningen särredovisas även kostnadsförd FoU under rubriken Produktutvecklingskostnader. Den aktiverade andelen kan utläsas under noten för immateriella tillgångar, där balanserade utvecklingsutgifter är särredovisade.

7. Höganäs

Redovisningsprincip för FoU år 2000: ”Utgifter för forskning och utveckling kostnadsföres löpande.”³⁷

Redovisningsprincip för FoU för år 2006: ”Utgifter för utveckling, där forskningsresultatet eller annan kunskap tillämpas för att åstadkomma nya eller förbättrade produkter eller processer, redovisas som en tillgång i balansräkningen, om produkten eller processen är tekniskt och kommersiellt användbar och företaget har tillräckliga resurser att fullfölja utvecklingen och därefter använda eller sälja produkten. Det redovisade värdet inkluderar utgifter för material, direkta utgifter för löner och indirekta utgifter som kan hänföras till tillgången på ett rimligt och konsekvent sätt. Övriga utgifter för utveckling redovisas i resultaträkningen som kostnad när de uppkommer.”³⁸

Omsättning	Aktiverad FoU	Kostnadsförd FoU	Balansomslutning	Eget Kapital
(MKr)	(MKr)	(MKr)	(MKr)	(MKr)
3 070,0	0	92,0	3 582,0	1 834,0
5 123,0	0	116,0	5 099,0	2 625,0

FoU / Oms	FoU Total	FoU/Balans	FoU / Oms	Soliditet	FoU / FoU
Kostnadsförd (%)	(MKr)	Aktiverad (%)	Total (%)	(%)	Akt. / Tot. (%)
3,0%	92	0,0%	3%	51%	0%
2,3%	116	0,0%	2%	51%	0%

Höganäs har i sin årsredovisning för år 2000 en tydlig beskrivning av sin FoU i verksamhetsberättelsen. Dock anges här inga siffror på hur mycket utgifter man har inom området. Däremot är FoU-kostnaderna tydligt särredovisade i resultaträkningen, ytterligare information saknas dock. Det går inte heller att utläsa någon andel aktiverad FoU under noten för immateriella tillgångar, då endast posten övriga immateriella tillgångar förekommer. Årsredovisningen för 2006 beskriver FoU i både verksamhetsberättelsen samt förvaltningsberättelsen, tyvärr anges endast att FoU motsvarar drygt två procent av omsättningen. FoU är dock särredovisat i resultaträkningen och exakt siffra kan fås. Andelen

³⁷ Höganäs, årsredovisning för år 2000, s 41

³⁸ Höganäs, årsredovisning för år 2006, s 56

aktiverad FoU går att utläsa under noten för immateriella tillgångar. Ingen FoU aktiverades under 2006 och endast en liten andel under föregående del.

8. IBS

Redovisningsprincip för FoU år 2000: ”*IBS utvecklar och säljer egna standardprogramvaror. IBS kostnadsför normalt utgifter för egen produktutveckling allt eftersom de uppstår. I de fall där slutprodukter står inför en säkerställd kommersiell lansering inom tolv månader aktiveras dessa kostnader, på koncernnivå. Avskrivningstiden för aktiverade produktutvecklingskostnader är tre år. De balanserade utvecklingskostnaderna återfinns i balansräkningen som Balanserade utgifter för produktutveckling.*”³⁹

Redovisningsprincip för FoU år 2006: ”*IBS utvecklar och säljer egna standardprogramvaror. Utgifter för utveckling redovisas som en tillgång i balansräkningen, om produkten är tekniskt och kommersiellt användbar, det finns erforderliga resurser att fullfölja utvecklingen och därefter använda och sälja den. Utgifter för systemutveckling aktiveras endast under förutsättning att utgifterna förväntas ge identifierbar framtida ekonomisk fördel. Det redovisade värdet inkluderar direkta utgifter för löner och indirekta utgifter som kan hänföras till tillgången på ett rimligt och konsekvent sätt. Övriga utgifter för utveckling redovisas i resultaträkningen som kostnad när de uppkommer.*”⁴⁰

Omsättning	Aktiverad FoU	Kostnadsförd FoU	Balansomslutning	Eget Kapital	
(MKr)	(MKr)	(MKr)	(MKr)	(MKr)	
2 242,6	45,7	200,0	1 510,7	771,4	
2 278,0	132,0	239,2	2 260,4	953,2	
FoU / Oms	FoU Total	FoU/Balans	FoU / Oms	Soliditet	FoU / FoU
Kostnadsförd (%)	(MKr)	Aktiverad (%)	Total (%)	(%)	Akt. / Tot. (%)
8,9%	246	3,0%	11%	51%	19%
10,5%	371	5,8%	16%	42%	36%

IBS har i sin rapport för år 2000 beskrivit, i förvaltningsberättelsen, den FoU-verksamhet man bedrivit men man har ej redovisat kostnaderna där. Dock återfinns utvecklingskostnader, i detta fall produktutvecklingskostnader då IBS är ett IT-företag, i resultaträkningen. Balanserade utgifter för produktutveckling heter en av noterna och där anges tydligt hur mycket man har aktiverat under året. Årsredovisningen för 2006 är konsekvent och FoU återfinns på samma ställe och med samma upplägg som tidigare redovisning.

9. IFS

Redovisningsprincip för FoU år 2000: ”*Utvecklingsprojekt är behäftade med ett visst mått av såväl teknisk som kommersiell osäkerhet. Med tanke på denna osäkerhet balanseras endast 40% av de totala kostnader som ingår i underlaget för aktivering. De balanserade utvecklingskostnaderna skrivs av över för varje utvecklingsprojekt individuellt bedömd ekonomisk livslängd, dock maximerad till fem år. Löpande görs en bedömning av huruvida tidigare balanserade utgifter är balansgilla och nedskrivning sker ifall detta bedöms erforderligt.*”⁴¹

³⁹ IBS, årsredovisning för år 2000, s 44

⁴⁰ IBS, årsredovisning för år 2006, s 50

⁴¹ IFS, årsredovisning för år 2000, s 45

Redovisningsprincip för FoU år 2006: *”Koncernen kostnadsför utgifter för forskning. Koncernen aktiverar utgifter för produktutveckling då följande kriterier är uppfyllda: Utvecklingsprojektet skall vara tekniskt möjligt att genomföra till en säljbar eller internt användbar produkt; Det skall finnas erforderliga resurser tillgängliga för att slutföra produkten; Projektet skall medföra sannolika framtida ekonomiska fördelar för IFS, antingen på den marknad produkten skall säljas eller genom interna besparingar; Utgifter för utvecklingen skall kunna beräknas på ett tillförlitligt sätt.”*⁴²

Omsättning	Aktiverad FoU	Kostnadsförd FoU	Balansomslutning	Eget Kapital	
(MKr)	(MKr)	(MKr)	(MKr)	(MKr)	
2 352	207	310	2 817	1 323	
2 209	125	190	2 305	866	
FoU / Oms	FoU Total	FoU/Balans	FoU / Oms	Soliditet	FoU / FoU
Kostnadsförd (%)	(MKr)	Aktiverad (%)	Total (%)	(%)	Akt. / Tot. (%)
13,2%	517	7,3%	22%	47%	40%
8,6%	315	5,4%	14%	38%	40%

Årsredovisningen från år 2000 har en tydlig förvaltningsberättelse där man kan direkt få den information som behövs om företags FoU. Andelen kostnadsförd, aktiverad samt avskrivningar på balanserade utvecklingskostnader. Resultatredovisningen är ej särredovisad men noter anger ändå de kostnader som FoU ådragit sig. Även i balansräkningen finns balanserade utvecklingsutgifter som egen post samt hänvisning till not. Samtliga uppgifter från RR och BR stämmer överrens med förvaltningsberättelsen. För år 2006 är det också enkelt att ta reda på aktivering och kostnader, även om upplägget inte är detsamma. I förvaltningsberättelsen beskriver man i allmänhet målet med produktutvecklingen och hur man effektiviserat den. I RR finns FoU särredovisat samt med hänvisning till not. Även BR har egen post, balanserade utgifter för utvecklingsarbeten, samt hänvisning till not.

10. Micronic

Redovisningsprincip för FoU år 2000: *”Research and development costs are charged as they arise.”*⁴³ Fritt översatt betyder detta att FoU kostnadsförs löpande.

Redovisningsprincip för FoU år 2006: *”Costs related to research undertaken with the prospect of gaining new scientific or technical knowledge in the Group’s operations are expensed as incurred. Development projects where knowledge and understanding gained from research and practical experience are directed towards producing new products, processes or systems are recognized as intangible assets in the balance sheet when they meet the criteria for capitalization. Development costs may be capitalized if, and only if, the company can demonstrate the technical feasibility of completing the intangible asset, the intention and ability to complete the asset and use or sell it, the probability that the asset will generate future economic benefits, the availability of adequate resources to complete the development and to use or sell the asset and the ability to reliably measure the costs attributable to the asset during its development.”*⁴⁴ Fritt översatt innebär detta att all forskning kostnadsförs, utveckling aktiveras då uppställda kriterier är uppfyllda.

⁴² IFS, årsredovisning för år 2006, s 37

⁴³ Micronic, årsredovisning för år 2000, s 49

⁴⁴ Micronic, årsredovisning för år 2006, s 51

Omsättning	Aktiverad FoU	Kostnadsförd FoU	Balansomslutning	Eget Kapital	
(MKr)	(MKr)	(MKr)	(MKr)	(MKr)	
704,3	0	190,6	945,1	679,5	
1 204,1	32,0	222,0	1 709,7	1 109,8	
FoU / Oms	FoU Total	FoU/Balans	FoU / Oms	Soliditet	FoU / FoU
Kostnadsförd (%)	(MKr)	Aktiverad (%)	Total (%)	(%)	Akt. / Tot. (%)
27,1%	191	0,0%	27%	72%	0%
18,4%	254	1,9%	21%	65%	13%

Micronics beskriver i sin årsredovisning från år 2000, under verksamhetsberättelsen, sin FoU och hur den har utvecklats samt vilka förväntningar man har på framtiden. Några siffror framkommer inte förrän i förvaltningsberättelsen och då anges endast kostnaderna i procent av företagets omsättning. Under finansiella nyckeltal finns till slut en kostnadsredovisning över FoU-utgifter. Värdet som anges där stämmer med den ungefärliga procentsatsen som angavs i förvaltningsberättelsen. Aktiverad andel är omöjlig fastställa då immateriella tillgångar inte redovisas över huvud taget. För år 2006 handlar i princip hela verksamhetsberättelsen om Micronics forskning, utveckling och produkter. Under finansiell översikt presenteras FoU på ett enkelt och tydligt sätt, de senaste sex årens FoU redovisas i utgifter, kostnadsförd andel samt dessa variabler med omsättningen. Även i resultaträkningen är FoU fränskild övriga kostnader samt har hänvisning till not. I denna not framkommer det hur mycket som aktiveras.

11. Nibe

Redovisningsprincip för FoU år 2000: "Kostnader för forskning och utveckling resultatförs i sin helhet det år de uppstår"⁴⁵

Redovisningsprincip för FoU år 2006: "Utgifter för forskningsaktiviteter kostnadsföres i takt med att de uppstår. NIBE-koncernen har utgifter för produktutveckling inom varje affärsområde. Inom utvecklingsfasen gäller ett antal kriterier för att utvecklingsprojekt skall redovisas som immateriell anläggningstillgång. Utgifterna aktiveras i de fall det är tekniskt möjligt och avsikten är att färdigställa tillgången så att den kan användas eller säljas, tillgången bedöms ge troliga framtida ekonomiska fördelar för bolaget, det finns finansiella möjligheter att färdigställa tillgången samt att det är möjligt att beräkna anskaffningsvärdet på ett tillfredsställande sätt. Utgifterna aktiveras från den tidpunkt då samtliga kriterier är uppfyllda."⁴⁶

Omsättning	Aktiverad FoU	Kostnadsförd FoU	Balansomslutning	Eget Kapital	
(MKr)	(MKr)	(MKr)	(MKr)	(MKr)	
1 304,2	-	-	948,3	408,3	
4 958,0	-	96,9	3 902,8	1 283,5	
FoU / Oms	FoU Total	FoU/Balans	FoU / Oms	Soliditet	FoU / FoU
Kostnad (%)	(MKr)	Aktiverad (%)	Total (%)	(%)	Akt / Tot (%)
0,0%	-	0,0%	0,0%	43%	0,0%
2,0%	97	0,0%	2,0%	33%	0,0%

⁴⁵ Nibe, årsredovisning för år 2000, s 53

⁴⁶ Nibe, årsredovisning för år 2006, s 53

Att döma av årsredovisningen för år 2000 har Nibe en obetydlig andel FoU. I principerna anger man att FoU kostnadsförs till resultaträkning då utgifter uppstår men FoU har inte särredovisats varken i förvaltningsberättelse eller i resultaträkning. Immateriella tillgångar utgör en väldigt liten post och inte heller där går det utläsa om någon FoU har aktiverats. I årsredovisningen för 2006 framgår under verksamhetsberättelsen att satsningar inom FoU förekommer inom koncernens affärsområden. I förvaltningsberättelse eller i resultaträkning framgår dock inte hur stora kostnader man haft. Kostnader för FoU särredovisas dock från kostnad sålda varor i en av noterna till RR. Under immateriella tillgångar går det inte utläsa hur stor andel FoU som aktiverats då det inte är separerat från övriga immateriella tillgångar. Ingenting tyder dock på att FoU har aktiverats under året.

12. Nolato

Redovisningsprincip för FoU år 2000: Ej angivet.

Redovisningsprincip för FoU år 2006: ” *Produktutvecklingskostnader belastar vanligtvis rörelsens kostnader när de uppstår och ingår i kostnad för sålda varor i resultaträkningen. I detta ingår utveckling av verktyg, material, design och teknik. Till allra största delen utgörs utgifterna av kostnader i samband med utveckling av produkter tillsammans med koncernens kunder. Utvecklingsprojekt som har ansetts vara av väsentligt värde för koncernen under kommande år har aktiverats i balansräkningen som en immateriell tillgång.*”⁴⁷

Omsättning	Aktiverad FoU	Kostnadsförd FoU	Balansomslutning	Eget Kapital
(MKr)	(MKr)	(MKr)	(MKr)	(MKr)
3 302,0	0	330,2	2 563,0	730,0
2 702,0	0	216,0	1 724,0	789,0

FoU / Oms	FoU Total	FoU/Balans	FoU / Oms	Soliditet	FoU / FoU
Kostnadsförd (%)	(MKr)	Aktiverad (%)	Total (%)	(%)	Akt. / Tot. (%)
10,0%	330	0,0%	10%	28%	0%
8,0%	216	0,0%	8%	46%	0%

År 2000 särskiljdes inte FoU från immateriella tillgångar och andelen immateriella tillgångar var relativt låg. Med anledning av detta gick det ej att utläsa andelen aktiverad FoU. I förvaltningsberättelsen anges något vagt att FoU uppgår till drygt 10 % av nettoomsättningen. Det finns inga siffror i resultaträkningen eller i noter som kan bekräfta det exakta värdet, varav exakt 10 % av den totala nettoomsättningen därför antagits. Årsredovisningen 2006 är tydligare, totala utgifter för FoU anges och samtliga utgifter har kostnadsförts. Mycket beror säkerligen på, som Nolato beskriver i verksamhetsberättelsen, att man utför FoU i samarbete med sina kunder och mycket av den verksamheten är kundfinansierad. FoU är inte redovisat i resultaträkningen men finns separat i noterna, siffrorna bekräftar förvaltningsberättelsens 216 Mkr som kostnadsförts.

13. Orc Software

Redovisningsprincip för FoU år 2000: ” *Utgifter för produktutveckling kostnadsförs löpande under samma år de uppstår.*”⁴⁸

⁴⁷ Nolato, årsredovisning för år 2006, s 52.

⁴⁸ Orc Software, årsredovisning för år 2000, s 37

Redovisningsprincip för FoU år 2006: ”Huvudprincipen är att utgifter för Forskning och Utveckling avseende existerande marknadskopplingar samt klientapplikationer kostnadsförs löpande. Utgifter för produktutveckling aktiveras utifrån redovisade principer.”⁴⁹ Dessa redovisade principer svarar mot kraven i IAS 38.

Omsättning	Aktiverad FoU	Kostnadsförd FoU	Balansomslutning	Eget Kapital	
(MKr)	(MKr)	(MKr)	(MKr)	(MKr)	
131,0	0	36,4	206,0	147,3	
418,0	6,4	80,3	475,1	258,9	
FoU / Oms	FoU Total	FoU/Balans	FoU / Oms	Soliditet	FoU / FoU
Kostnadsförd (%)	(MKr)	Aktiverad (%)	Total (%)	(%)	Akt. / Tot. (%)
27,8%	36	0,0%	28%	72%	54
19,2%	87	1,3%	21%	54%	68

Årsredovisningen för år 2000 beskriver FoU-verksamheten i både verksamhetsberättelse samt förvaltningsberättelse, i den sistnämnda anges också de utgifter som uppkommit. FoU särredovisas inte i resultaträkningen så de enda aktuella utgifterna är de som finns i förvaltningsberättelsen. Orc Software har inte heller aktiverat några utvecklingsavgifter, helt i enlighet med sin policy. År 2006 är redovisningen mer utförlig och FoU beskrivs grundligt i förvaltningsberättelsen. Andelen kostnadsförd, aktiverad samt avskriven FoU anges. Den aktiverade andelen bekräftas sedan i BR, den kostnadsförda andelen är inte särredovisad från FoU men är ändå väldigt tydligt redovisad under not för utvecklingskostnader.

14. Sectra

Redovisningsprincip för FoU år 2000: Ej angivet.

Redovisningsprincip för FoU år 2006: ”Alla forskningsutgifter kostnadsförs direkt och kundrelaterade utvecklingskostnader ingår i projektkostnader som kostnadsförs vid resultatavräkning. Interna utvecklingskostnader för standardprodukter balanseras och redovisas som en immateriell tillgång i den omfattning som de beräknas generera ekonomiska fördelar i framtiden. För balansering krävs även att projektkostnader kan beräknas på tillförlitligt sätt, det är tekniskt möjligt att slutföra projektet och koncernen innehar de resurser som krävs för att slutföra utvecklingen.”⁵⁰

Omsättning	Aktiverad FoU	Kostnadsförd FoU	Balansomslutning	Eget Kapital	
(MKr)	(MKr)	(MKr)	(MKr)	(MKr)	
191,6	0	0	174,9	109,9	
564,4	25,6	0	825,6	486,50	
FoU / Oms	FoU Total	FoU/Balans	FoU / Oms	Soliditet	FoU / FoU
Kostnadsförd (%)	(MKr)	Aktiverad (%)	Total (%)	(%)	Akt. / Tot. (%)
0,0%	0	0,0%	0%	63%	0%
0,0%	26	3,1%	5%	59%	100%

⁴⁹ Orc Software, årsredovisning för år 2006, s 37, 38

⁵⁰ Sectra, årsredovisning för år 2006, s 35

År 2000 särredovisades inte FoU, varken i resultaträkning eller i balansräkning. Immateriella tillgångar förekommer inte i BR och FoU nämns över huvud taget inte i förvaltningsberättelse eller noter.

År 2006 särredovisades inte heller FoU då Sectra anser att *"Direkta forskningsutgifter är inte materiella och därmed sker ingen särredovisning av totala utgifter."* Rent konkret innebär detta att man har redovisat den andel som aktiverats, men inte den andel som kostnadsförts. Eftersom kostnader för FoU ej går att urskilja är det svårt ta reda på om något kostnadsförts eller om allt verkligen aktiveras. Ingenting tyder dock på att FoU kostnadsförts under 2006.

15. Studsvik

Redovisningsprincip för FoU år 2000: *"Utgifter för forsknings- och utvecklingsarbeten kostnadsförts löpande när de uppkommer."*⁵¹

Redovisningsprincip för FoU år 2006: Ej angivet specifikt för utveckling, endast för utveckling av programvara; *"Kostnader för utveckling eller underhåll av programvara kostnadsförts när de uppstår."*⁵² Studsvik har dock FoU enligt verksamhetsberättelse och förvaltningsberättelse, varför det ej finns redovisningsprincip för FoU är svårt att avgöra.

Omsättning	Aktiverad FoU	Kostnadsförd FoU	Balansomslutning	Eget Kapital
(MKr)	(MKr)	(MKr)	(MKr)	(MKr)
818,8	0	39,3	1 132,7	353,9
1 219,6	0	39,8	1 357,3	558,6

FoU / Oms	FoU Total	FoU/Balans	FoU / Oms	Soliditet	FoU / FoU
Kostnadsförd (%)	(MKr)	Aktiverad (%)	Total (%)	(%)	Akt. / Tot. (%)
4,8%	39	0,0%	5%	31%	0%
3,3%	40	0,0%	3%	41%	0%

Studsvik anger i sin årsredovisning från år 2000 att man haft FoU kostnader motsvarande ca 39,3 Mkr och att man har kostnadsfört allt. I resultaträkningen särredovisas FoU och bekräftar summan. Immateriella tillgångar består till största delen av goodwill. 2006 års rapport har samma upplägg, beskrivning av FoU finns i förvaltningsberättelsen och särredovisad FoU i RR bekräftar de kostnader som varit. Alla utgifter för FoU har kostnadsförts. Under immateriella tillgångar är det svårt att urskilja om något kan ha blivit aktiverat, här utgås från att förvaltningsberättelsen är korrekt.

16. Teleca

Redovisningsprincip för FoU år 2000: Ej redovisad.

Redovisningsprincip för FoU år 2006: *"Utvecklingskostnader för produkter som anses utgöra standardprodukter aktiveras i balansräkningen som immateriella anläggningstillgångar. Utvecklingskostnader redovisas som en immateriell tillgång när följande kriterier är uppfyllda;"*⁵³ Dessa kriterier svarar mot IAS 38's krav.

⁵¹ Studsvik, årsredovisning för år 2000, s 32

⁵² Studsvik, årsredovisning för år 2006, s 58

⁵³ Teleca, årsredovisning för år 2006, s 46

Omsättning	Aktiverad FoU	Kostnadsförd FoU	Balansomslutning	Eget Kapital	
(MKr)	(MKr)	(MKr)	(MKr)	(MKr)	
2 470,30	0	0	2 336,80	1 258,00	
2 780,00	103,9	0	3 103,60	1 948,00	
FoU / Oms	FoU Total	FoU/Balans	FoU / Oms	Soliditet	FoU / FoU
Kostnadsförd (%)	(MKr)	Aktiverad (%)	Total (%)	(%)	Akt. / Tot. (%)
0,0%	-	0,0%	0%	54%	0%
0,0%	104	3,3%	4%	63%	100%

I årsredovisningen för år 2000 finns ingen information om FoU, varken i förvaltningsberättelsen eller i resultat- och balansräkningar. Då det inte finns någon notering alls utgår från att den FoU som eventuellt kan ha funnits har varit obetydlig. I rapporten för 2006 skriver man i förvaltningsberättelsen att man har aktiverat ca 104 Mkr, den forskning man bedriver anser man är marginell och därför kostnadsförs den direkt. Kostnaderna för FoU som helhet går inte att utläsa då det ej särredovisas från övriga kostnader. Det finns heller inga upplysningar i noter eller från verksamhetsberättelsen angående hur mycket FoU som kostnadsförts.

17. Telelogic

Redovisningsprincip för FoU år 2000: *"Kostnader för produktutveckling innefattar i huvudsak personal-, dator- och lokalkostnader. Samtliga kostnader relaterade till produktutveckling kostnadsförs löpande."*⁵⁴

Redovisningsprincip för FoU år 2006: *"Forsknings- och utvecklingskostnader omfattar kostnader för koncernens utvecklingscentra. Kostnader för framtagandet av ny programvara balanseras som immateriell tillgång. Produktutvecklingskostnader balanseras i koncernen när följande villkor är uppfyllda;"* Dessa villkor svarar mot IAS 38's kriterier. Ett ytterligare tillägg finns: *"En förutsättning är också att det är frågan om en ny produktgeneration eller helt ny funktionalitet inom befintliga produkter. Ett utvecklingsprojekt aktiveras i sin helhet tills huvudfunktionaliteten är färdigställd, installerad, funktionstestad och godkänd i en större kundleverans."*⁵⁵

Omsättning	Aktiverad FoU	Kostnadsförd FoU	Balansomslutning	Eget Kapital	
(MKr)	(MKr)	(MKr)	(MKr)	(MKr)	
881,2	0	171,5	3 075,10	2 337,20	
1 524,90	37,6	230,6	2 455,50	1 426,80	
FoU / Oms	FoU Total	FoU/Balans	FoU / Oms	Soliditet	FoU / FoU
Kostnadsförd (%)	(MKr)	Aktiverad (%)	Total (%)	(%)	Akt. / Tot. (%)
19,5%	172	0,0%	19%	76%	0%
15,1%	268	1,5%	18%	58%	14%

Telelogic har i sin årsredovisning från år 2000 inte skrivit något om FoU i sin förvaltningsberättelse, i verksamhetsberättelsen finns den beskriven men endast i informerande syfte och inte med några utgiftsangivelser. Däremot är

⁵⁴ Telelogic, årsredovisning för år 2000, s 39

⁵⁵ Telelogic, årsredovisning för år 2006, s 49

produktutvecklingskostnader särredovisade från övriga kostnader i resultaträkningen och enligt redovisningsprincipen för år 2000 aktiverar man inte något. Det finns inte heller något som tyder på aktivering. Rapporten från 2006 har en beskrivning av FoU-verksamheten i förvaltningsberättelsen och resultaträkningen, där produktutveckling är särredovisad, bekräftar den kostnadsförda andelen. I balansräkningen är balanserade utvecklingskostnader en egen post och hänvisning finns till not, där under går det att utläsa att 37,6 Mkr har aktiverats.

18. Nobel Biocare

Nobel biocare är noterat på Large Cap men då företaget har en omsättning i nivå med övriga företag på Mid Cap så redovisas den här.

Redovisningsprincip för FoU år 2000: *"Utgifter för forskning och utveckling kostnadsförs löpande."*⁵⁶

Redovisningsprincip för FoU år 2006: *"Expenditure on research and development activities includes the cost of materials, direct labor and an appropriate proportion of overheads relating to research and development. Expenditure on research activities is expensed as incurred. Expenditure on development activities is capitalized if the product or process is technically and commercially feasible, future economic benefits are probable, the costs can be measured reliably and the Group intends to and has sufficient resources to complete development and to use or sell the asset."*⁵⁷

Omsättning	Aktiverad FoU	Kostnadsförd FoU	Balansomslutning	Eget Kapital	
(MKr)	(MKr)	(MKr)	(MKr)	(MKr)	
2 109	0	115	2 360	1 515	
5 431	45	163	4 526	2 359	
FoU / Oms	FoU Total	FoU/Balans	FoU / Oms	Soliditet	FoU / FoU
Kostnad (%)	(MKr)	Aktiverad (%)	Total (%)	(%)	Akt / Tot (%)
5,5%	115	0%	5,5%	64%	0%
3,0%	208	1,0%	3,8%	52%	21,6%

I verksamhetsberättelsen år 2000 redogörs för FoU-kostnaderna i både procent av omsättning och belopp. Samma belopp återfinnes i resultaträkningen på egen rad. I balansräkningen finns ingen särredovisning och i not är immateriella tillgångar uppdelade på goodwill, patent och balanserade utgifter för datorprogram. Således finns ingen tydlig redovisning av aktiverad FoU. För år 2006 finns ingen speciell information om FoU förutom i resultat- och balansräkning. Kostnaderna är särredovisade på egen rad och tydligt redovisade. I not till immateriella tillgångar redovisas årets investeringar i tre kategorier: goodwill, patent och utvecklingskostnader, och datorprogram. Aktiverad FoU kan således utläsas.

19. Seco Tools

Seco Tools är noterat på Large Cap men då företaget har en omsättning i nivå med övriga företag på Mid Cap så redovisas den här.

⁵⁶ Nobel Biocare, årsredovisning för år 2000, s 39

⁵⁷ Nobel Biocare, årsredovisning för år 2006, s 94

Redovisningsprincip för FoU år 2000: ”Kostnader för forskning och utveckling belastar rörelsens kostnader när de uppstår.”⁵⁸

Redovisningsprincip för FoU år 2006: ”Utgifter för forskning som syftar till att erhålla ny vetenskaplig eller teknisk kunskap redovisas som kostnad då de uppkommer. Utgifter för större produktutvecklingsprojekt som är väldefinierade och avgränsade och som beräknas ge framtida ekonomiska intäkter aktiveras i koncernen. Det redovisade värdet inkluderar utgifter för material, direkta utgifter för löner och indirekta utgifter som kan hänföras till tillgången på ett rimligt och konsekvent sätt.”⁵⁹

Omsättning	Aktiverad FoU	Kostnadsförd FoU	Balansomslutning	Eget Kapital
(MKr)	(MKr)	(MKr)	(MKr)	(MKr)
3 792	0	116	3 852	2 006
5 451	32	163	4 546	2 221

FoU / Oms	FoU Total	FoU/Balans	FoU / Oms	Soliditet	FoU / FoU
Kostnad (%)	(MKr)	Aktiverad (%)	Total (%)	(%)	Akt / Tot (%)
3,1%	116	0,0%	3,1%	52%	0%
3,0%	195	0,7%	3,6%	49%	16,4%

I årsredovisningen för år 2000 anger Seco Tools i verksamhetsberättelsen som procent av omsättning hur mycket som satsats på FoU. Kostnaderna för FoU kan inte utläsas direkt i resultaträkningen men i not för kostnad sålda varor specificeras det. I balansräkningen ligger immateriella tillgångar som en post, och i not är den uppdelad på goodwill och patent och licenser. År 2006 ser ut på ett liknande sätt, men det finns mer information om FoU både i beskrivningen av företaget och i verksamhetsberättelsen, dock inga belopp annat än som procent av omsättningen. I resultaträkningen finns kostnader för FoU på egen rad medan balansräkningen hänvisar till not för immateriella anläggningstillgångar. Uppdelningen är mer omfattande och dessutom anges vilka poster som är internt upparbetade och vilka som är externt genererade. Aktiverad FoU kan enkelt avläsas.

4.4 Sammanställning med diagram

Företagen som redogjorts för har delats in i två grupper baserat på omsättning. Företag med omsättning under tio miljarder kronor och företag med högre omsättning. Skillnaden blir att två företag som tillhör Large Cap sorteras in i gruppen med omsättning under tio miljarder. Dessa är Seco Tools och Nobel Biocare. Grupperna av företag refereras till som hög och låg omsättning. För att på ett tydligt sätt visa hur FoU redovisats i de båda grupperna av företag sker sammanställningen i form av diagram över de nyckeltal som presenterats tidigare. Diagrammen visas i grupper om fyra, låg omsättning för år 2000 och 2006 och samma för gruppen med hög omsättning. Först visas FoU i förhållande till omsättning och sedan följer diagram som visar fördelningen av redovisad FoU mellan kostnadsförd och aktiverad (diagram 2.x). För att underlätta tolkningen av diagrammen 1.1 till 1.4 finns även den informationen sammanställd i tabeller som anger minsta och högsta värde, samt medelvärde och standardavvikelse.

⁵⁸ Seco Tools, årsredovisning för år 2000, s 41

⁵⁹ Seco Tools, årsredovisning för år 2006, s 53

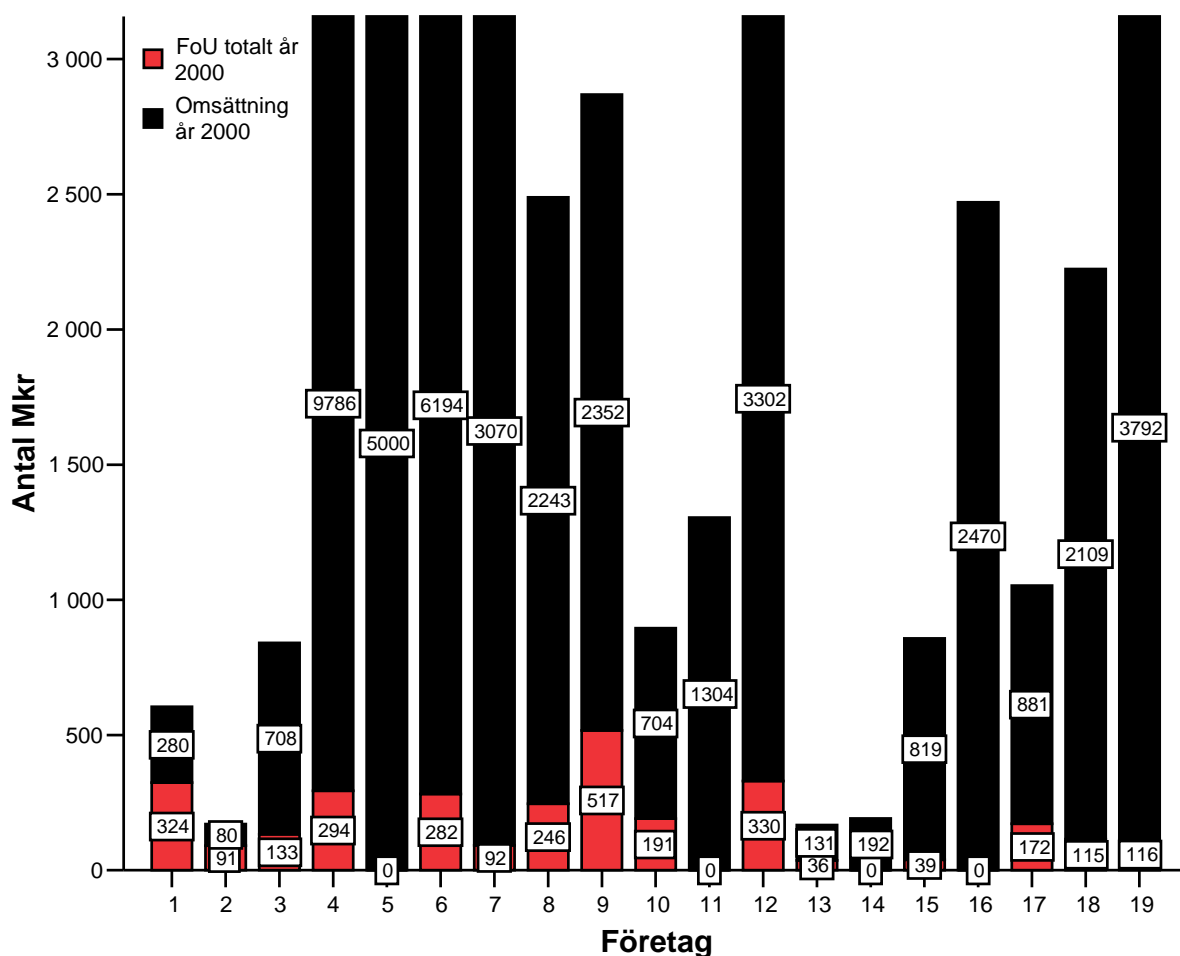

Diagram 1.1

Diagrammet visar omsättning för företagen i gruppen med låg omsättning år 2000, och hur mycket totala utgifter för FoU uppgick till. Nio av de 19 företagen hade år 2000 totala FoU-utgifter som översteg 10 % av omsättningen. För företag ett och två översteg dessa utgifter 100 % av omsättningen. Fyra företag redovisade över huvud taget inga utgifter för FoU. Totalt sett utgjorde FoU en relativt stor utgift för de företag som redovisade FoU i gruppen med låg omsättning år 2000, medelvärdet var 21,6 %. Omsättningen för företagen i gruppen var i snitt ca 2,4 miljarder kronor och totala utgifter för FoU var i genomsnitt 156,7 miljoner kronor.

FoU och omsättning för år 2000, företag med hög omsättning

	Företag	Minimum	Maximum	Medelvärde	Standardavvikelse
Total FoU (Mkr)	19	0	517	156,7	143,5
Omsättning (Mkr)	19	80	9 786	2 390,3	2 479,6
FoU/Omsättning	19	0 %	116 %	21,6 %	35,1 %

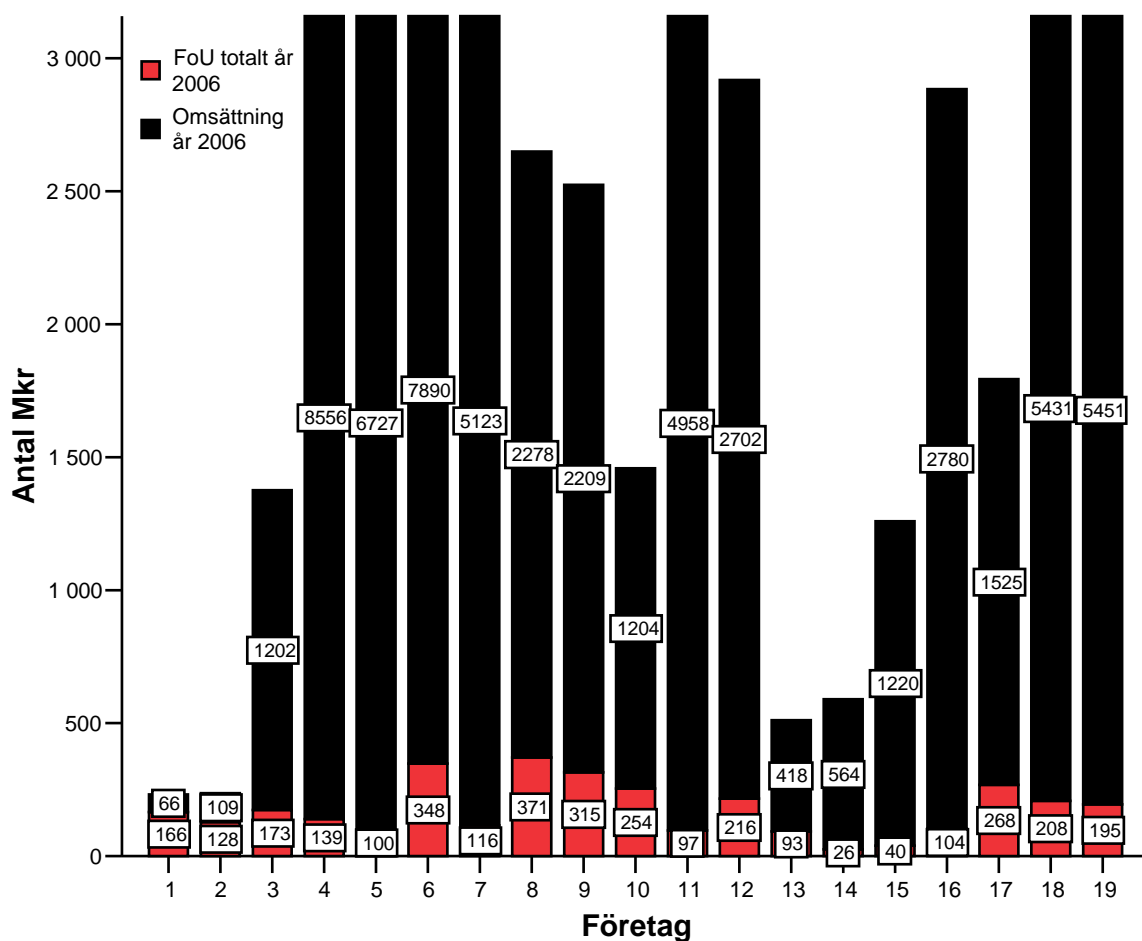

Diagram 1.2

Diagrammet visar på nytt fördelningen mellan omsättning och totala FoU-kostnader för gruppen med låg omsättning, men för år 2006. Nu är det åtta företag vars kostnader för FoU utgör mer än 10 % av omsättningen och företag ett och två överstiger fortfarande 100 %. Alla företag redovisar FoU år 2006 och som lägst utgör denna kostnad 1,5 % av omsättningen. Medelvärdet för både omsättning och total FoU har ökat jämfört med år 2000 och medelvärdet för förhållandet mellan FoU och omsättning är 26,9 %, en ökning med 5,2 procentenheter.

FoU och omsättning för år 2006, företag med låg omsättning

	Företag	Minimum	Maximum	Medelvärde	Standardavvikelse
Total FoU (Mkr)	19	25,6	371,2	176,7	99,2
Omsättning (Mkr)	19	66	8556	3179,6	2697,4
FoU/Omsättning	19	1,5 %	250 %	26,9 %	59,8 %

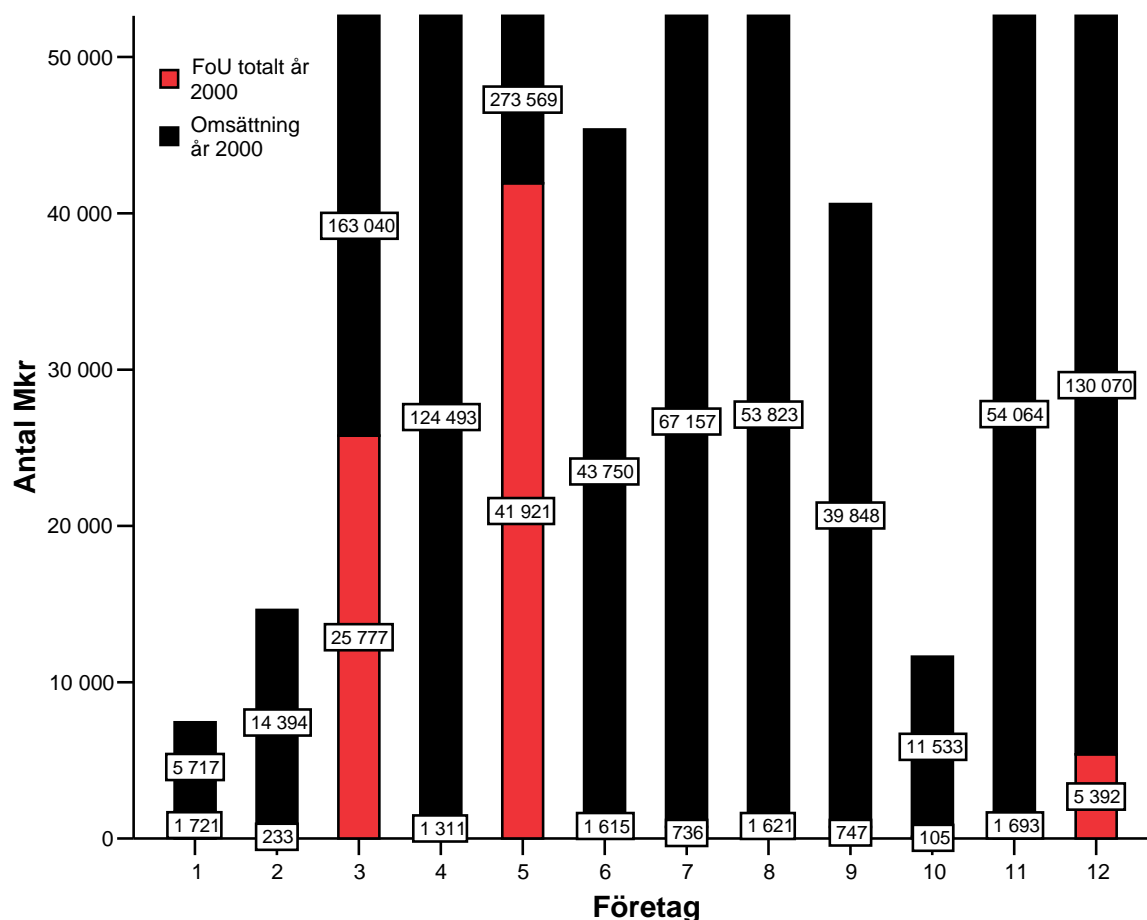

Diagram 1.3

Diagrammet visar fortsatt omsättning och totala FoU-kostnader, detta är dock gruppen med hög omsättning, och för år 2000. Det är främst två företag, nummer 3 och 5 som har väldigt stor andel FoU. Endast dessa två och företag 1 har utgifter för FoU som överstiger 10 % av omsättningen. Alla företag i gruppen redovisar däremot FoU år 2000. Eftersom två av företagen har så väldigt mycket FoU jämfört med de andra blir det stora standardavvikelser, men snittet för gruppen ligger på 6,8 % sett total FoU i förhållande till omsättningen. Det är kraftig variation i gruppen, från 0,9 % till 30 %.

FoU och omsättning för år 2000, företag med hög omsättning

	Företag	Minimum	Maximum	Medelvärde	Standardavvikelse
Total FoU (Mkr)	12	105	41921	6906	13117
Omsättning (Mkr)	12	5717	273569	81788	78492
FoU/Omsättning	12	0,9 %	30 %	6,8 %	9 %

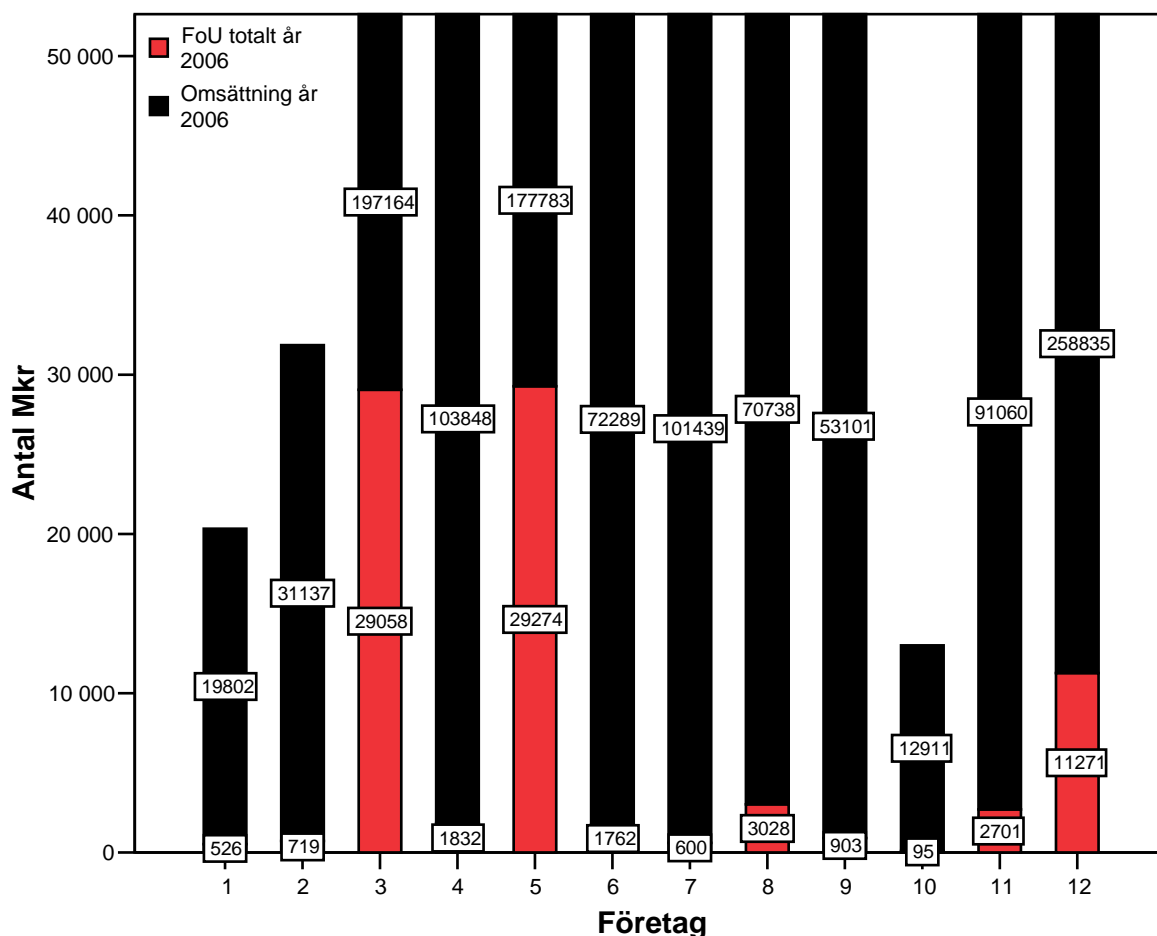

Diagram 1.4

I gruppen med hög omsättningen för år 2006 redovisar fortfarande samtliga företag FoU. Det är endast företag 3 och 5 som har FoU-kostnader som överstiger 10 % av omsättningen. Både minsta och högsta värde för total FoU har minskat jämfört med år 2000 och så även medelvärdet, om än inte så mycket. Omsättningen har dessutom i snitt ökat vilket ger ett lägre medelvärde i gruppen för total FoU i förhållande till omsättning. Värt att notera är även att alla standardavvikelserna är lägre år 2006. Det syns ett tydligt mönster, företag som redovisade mycket FoU år 2000 gör det även år 2006.

FoU och omsättning för år 2006, företag med hög omsättning

	Företag	Minimum	Maximum	Medelvärde	Standardavvikelse
Total FoU (Mkr)	12	95	29274	6814,1	10854,8
Omsättning (Mkr)	12	12911	258835	99175,5	75912,8
FoU / Omsättning	12	1 %	16 %	4,6 %	5,3 %

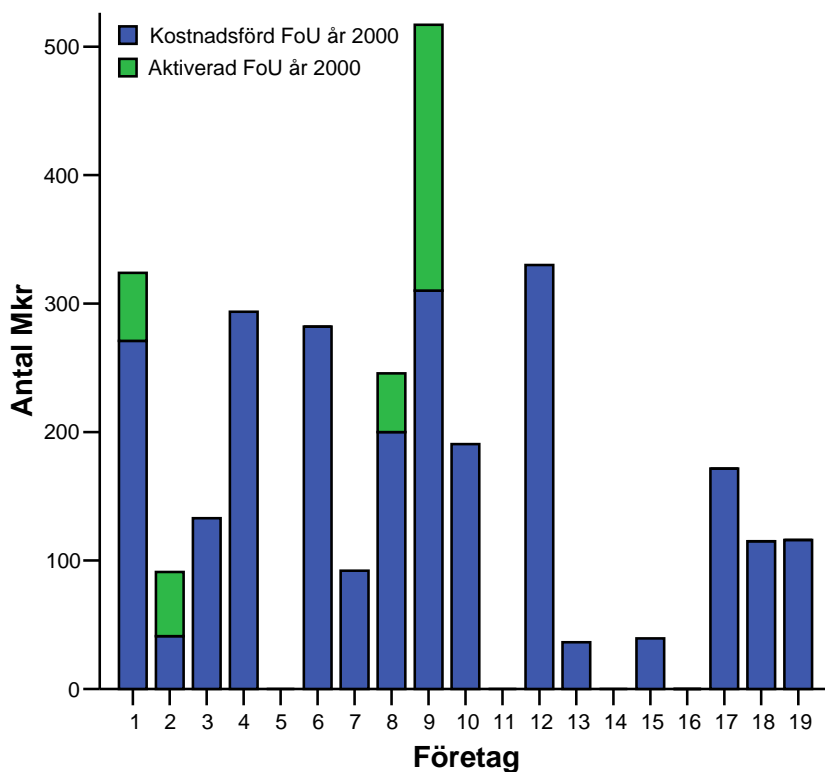

Diagram 2.1 Visar hur mycket FoU som aktiverats respektive kostnadsförts under år 2000 i gruppen låg omsättning. Det är endast fyra företag som aktiverat FoU. Företag 2 och 9 har aktiverat en betydande andel i förhållande till kostnadsförd FoU. Fyra företag redovisade ingen FoU för år 2000.

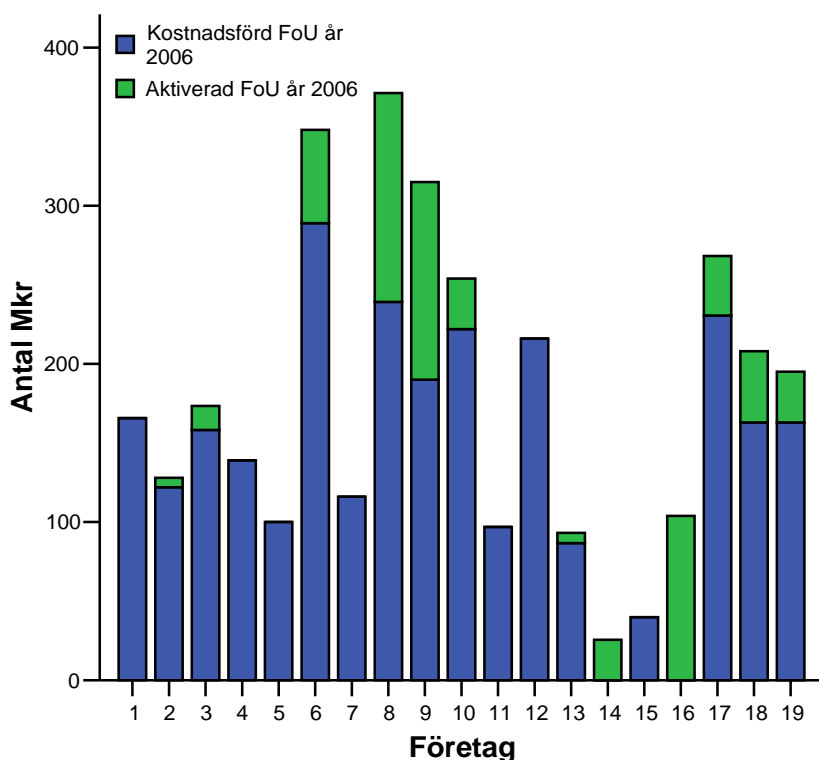

Diagram 2.2 Visar kostnadsförd och aktiverad FoU för år 2006 i gruppen med låg omsättning. 12 av 19 företag aktiverar FoU och andelen som aktiverats är i snitt högre jämfört med år 2000. Endast ett av företagen som år 2000 redovisade aktiverad FoU gör inte det år 2006. Samtliga företag redovisade FoU.

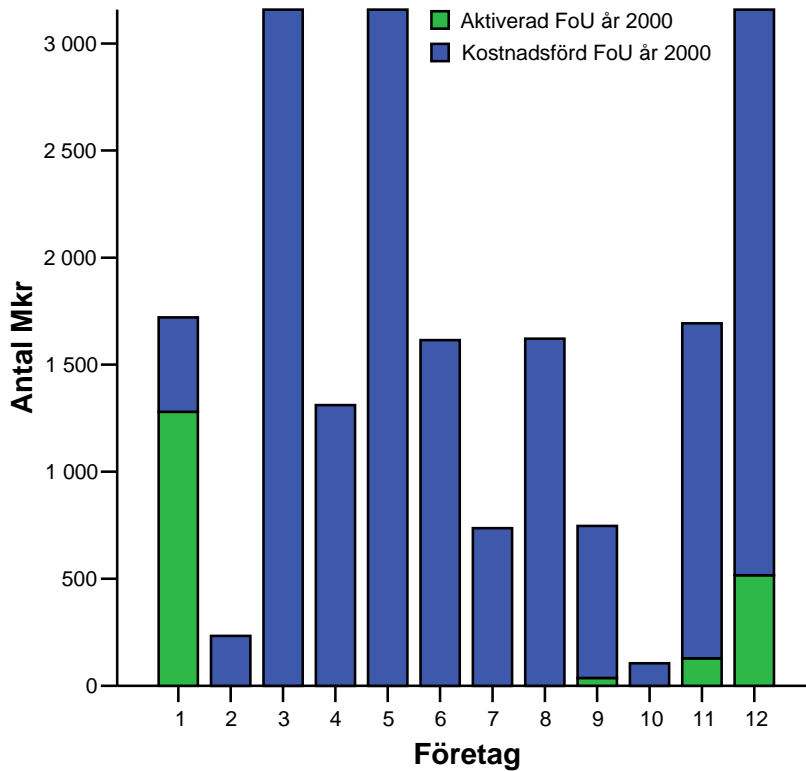

Diagram 2.3

Visar kostnadsförd och aktiverad FoU för år 2000 i gruppen hög omsättning. Fyra företag har aktiverat FoU och endast ett av dessa har aktiverat en betydande del i förhållande till de totala utgifter för FoU under året. Totalt sett har aktivering skett i mycket liten utsträckning. Företag 3, 5 och 12 har väldigt höga kostnader och därför visas inte toppen av deras staplar. Två av dessa har inte gjort någon aktivering.

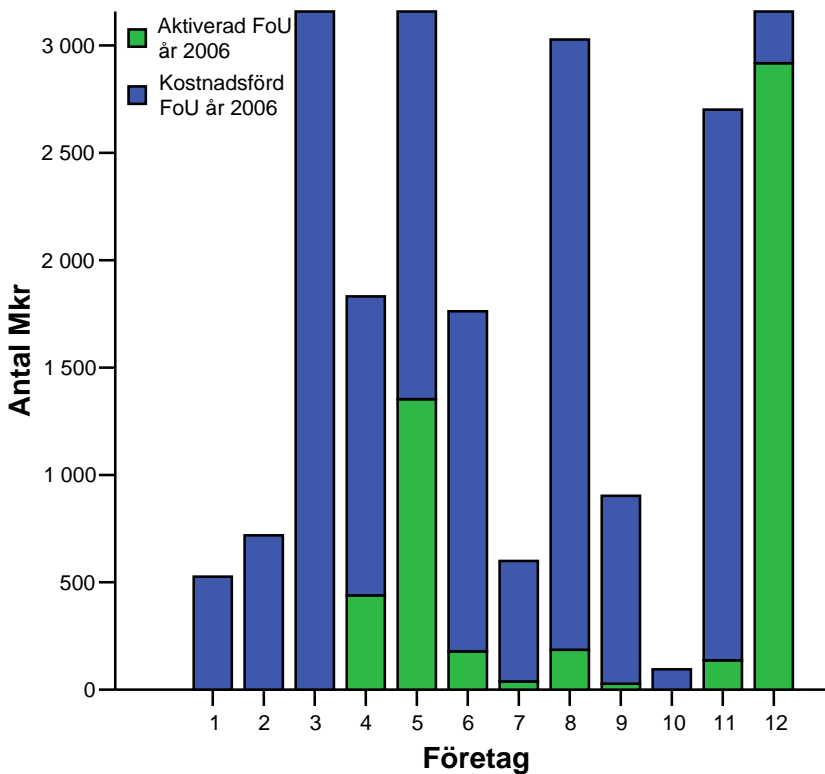

Diagram 2.4

Visar aktiverad och kostnadsförd FoU för år 2006 i gruppen med hög omsättning. Företag 3, 5 och 12 har mycket mer kostnadsförd FoU än övriga, därför visas inte hela staplar. 8 av 12 företag aktiverar FoU år 2006. Endast ett företag som aktiverade FoU år 2000 gör inte det år 2006.

Kapitel 5 – Analys

Under detta kapitel skildras analysen som bygger på de empiriska resultaten. Den teoretiska referensramen har angivit tonen för hur den insamlade informationen analyserats. Fokus finns främst på hur FoU har förändrats och hur detta kan påverka intressenterna.

5.1 Redovisningsprinciper, år 2000 och 2006

För redovisning av FoU år 2000 gällde för svenska företag rekommendationen från BFN. Eftersom det ansågs finnas en osäkerhet gällande framtida intäkter från FoU prioriterades försiktighetsprincipen framför matchningsprincipen och kostnadsredovisning var den allmänna utgångspunkten. Även om aktivering kunde göras enligt speciella kriterier ansågs det fullt acceptabelt att helt enkelt kostnadsföra alla utgifter för FoU-verksamhet. Detta märks tydligt i de redovisningsprinciper företagen angivit i sina årsredovisningar från år 2000. En övervägande majoritet av de granskade företagen anger kort och enkelt att utgifter som härrör från FoU kostnadsförs löpande och belastar resultatet det år de uppstår. Hela 19 företag har angivit att de löpande kostnadsför FoU, medan 8 företag inte alls angivit någon speciell princip för hur FoU redovisas. Tre företag har angivit att de aktiverar viss del av sin FoU och skriver av den immateriella tillgången inom 3 år. Det är däremot 8 företag som aktiverar FoU i sin redovisning år 2000, utan att alla anger någon speciell princip för detta. De allra flesta företagen har alltså, enligt försiktighetsprincipen, valt att kostnadsföra. Eftersom det i BFN R1 inte fanns några tydliga riktlinjer för hur information om FoU skall tillhandahållas intressenterna har företagen inte heller skrivit mycket om hur FoU redovisats. Kostnaderna är inte heller särredovisade utan oftast inbakade i en annan post på resultaträkningen, och andelen FoU kan utläsas i not. Sett till vad som är angivet i rekommendationen gällande redovisningen av FoU är det inte konstigt att så mycket är kostnadsfört och inte heller att företagen i sin redovisning inte lämnat mer information än vad de gjort för hur de redovisar sin FoU.

Då BFN rekommenderade kostnadsföring år 2000 så ger den nya standarden från IFRS år 2006 ett mycket mer omfattande regelverk. Det är fortsatt möjligt att kostnadsredovisa och tillämpa försiktighetsprincipen utan undantag, men större delen av FoU-relaterat innehåll i standarden behandlar regler kring hur och när aktivering kan ske. En stor förändring är också att internt upparbetade immateriella tillgångar vid skapandet delas in i faser, forsknings- och utvecklingsfas. En gräns har dragits för att delvis kontrollera problemet med osäkerhet kring huruvida FoU-verksamheten verkligen kan definieras som en tillgång. Forskningsarbetet anses vara för långt ifrån vad som krävs enligt tillgångsdefinitionen för att klassas som en tillgång, och skall således alltid kostnadsföras. Utveckling däremot är tillräckligt konkret för att kunna klassas som en tillgång. Standarden strävar mot en redovisning med högre tillförlitlighet och bättre jämförbarhet och går till viss del ifrån försiktighetsprincipen till fördel för matchningsprincipen. Utöver kriterier och definitioner gällande FoU innehåller standarden även regler kring hur upplysningar för immateriella tillgångar skall utformas i redovisningen. En uppdelning mellan förvärvade och internt upparbetade tillgångar skall finnas, och dessutom skall alltid anges hur mycket kostnader som är hänförliga till FoU. Detta märks även tydligt i årsredovisningarna. Kostnader för FoU finns hos flera av företagen nu på egen rad i resultaträkningen, och i noterna, både till balans- och resultaträkning, har FoU ofta en egen not. Samtliga företag har i sina årsredovisningar kraftigt utökad information om de principer som gjorts gällande vid redovisning av FoU. I årsredovisningarna för 2006 angav alla granskade företag, med ett undantag, att den princip som användes för redovisning av

FoU var i enlighet med IAS 38. Det som framgår tydligt är att det hela tiden handlar om ledningens bedömning huruvida utgifter för utveckling står upp mot de kriterier som finns definierade i IAS 38 för aktivering av FoU. Huvudregeln är fortfarande att kostnadsföra. Studsvik är det företag som inte uttryckligen angett att de följer IAS 38, och alla utgifter för FoU är kostnadsförda. Deras FoU-verksamhet motsvarar 3 % av omsättningen och är således inte obetydlig. De anger dock att det rör sig om programvara, men det kan ändå ses som en brist att inte mer information delges genom årsredovisningen.

Sammanfattningsvis kan konstateras att redovisningsprinciperna för FoU blivit mer omfattande och IAS 38 är implementerat i alla företags årsredovisningar år 2006. Innan införandet av IFRS kritiserades IAS 38 för att innehålla för strikta kriterier vilket skulle hämma företagens vilja och förmåga att aktivera sin FoU. Det ligger på ledningen att göra bedömningarna kring osäkerheten runt internt upparbetad FoU. Så hur redovisas då FoU år 2006 jämfört med år 2000? Följer företagen de angivna principerna som finns i årsredovisningarna 2006 vilket borde leda till mer aktiverad FoU?

5.2 Aktivering kontra kostnadsföring

Diagrammen 2.1 – 2.4 visar hur FoU redovisats för de bägge åren när det kommer till aktivering kontra kostnadsföring. Av totalt 31 granskade företag var det år 2000 endast 8 företag som aktiverade FoU, det motsvarar ca 25 % av företagen. Av dessa företag som redovisade aktivering av FoU var det för tre av företagen stora delar av FoU som balanserades, nära eller över 50 % av total FoU. Fyra företag redovisade ingen FoU alls år 2000. Det intressanta är nu jämförelsen med hur FoU redovisats år 2006. Det är då 20 företag som aktiverar FoU i årsredovisningen, vilket motsvarar ca 65 % av företagen. Det är således en stor ökning. Totalt sett är det två företag som redovisade aktiverad FoU år 2000 som inte gör det år 2006, vilket betyder att 9 av företagen inte aktiverat någon FoU vare sig år 2000 eller 2006. Av de fyra företagen som inte redovisade FoU år 2000 har två av dessa valt att kostnadsföra samtliga FoU-utgifter år 2006 medan de andra två valt att aktivera 100 % av sin FoU. Dessa två är också de enda företagen som aktiverar all sin FoU.

Inget i undersökningen tyder på en allmänt högre andel aktiverad FoU på så sätt att de som redan år 2000 redovisade aktiverad FoU inte entydigt har aktiverat större andelar år 2006. Det råder däremot ingen tvekan om att FoU aktiveras i högre utsträckning bland de granskade företagen, men ökningen ligger först och främst i att fler företag aktiverar delar av sin FoU istället för ren kostnadsföring. Trots detta är det ändå nästan en tredjedel av företagen som väljer att kostnadsredovisa sin FoU på samma sätt som år 2000. Då dessa angett i sina årsredovisningar att de redovisar FoU enligt IAS 38 kan inget annat antagas än att deras FoU-verksamhet är av sådan natur att aktivering inte kan göras enligt de kriterier som finns uppställda. Resultatet av denna jämförelse är ändå tydlig, sedan införandet av IFRS jämfört med en gällande praxis som inte var en tolkning av IAS 38, så redovisas FoU som helhet i högre utsträckning samt att FoU aktiveras i mycket högre utsträckning.

5.3 Analys av empiriska resultat

Företag med låg omsättning har tidigare definierats som företag med en omsättning under 10 miljarder kronor. 17 företag från Mid Cap och två företag från Large Caps listor på svenska börsen hamnade inom denna grupp. För år 2000 redovisade 4 företag i gruppen inte någon FoU över huvud taget och endast 4 av 19 företag hade aktiverat utgifter för FoU. I snitt utgjorde FoU ca 21,6 % av företagets omsättning. Ett företag, Active Biotech, hade hela 116 % FoU i förhållande till omsättning. Sett till fördelningen mellan aktiverad och kostnadsförd FoU som Active Biotech redovisat aktiverades endast en mindre andel. Genomgående verkar

detta ha varit fallet för företagen i denna grupp år 2000. Endast två företag, Anoto Group samt IFS, har aktiverat en betydande andel.

I gruppen med hög omsättning ingår de 12 företag i undersökningen som hade en redovisad omsättning på över 10 miljarder kronor. Trots att alla företag redovisat FoU är det tre företag som helt dominerar sett till storleken av FoU-utgifter. Alfa Laval redovisar FoU som uppgår till 30 % av omsättningen och Astra Zeneca samt Ericsson har lite över 15 %. Resterande nio företag har ett snitt på ungefär 2,3 %. Medelvärdet i gruppen på 6,8 % är alltså påverkat av de tre företagen som har mycket stora andelar FoU. Fyra företag i gruppen aktiverar FoU år 2000 men endast Alfa Laval aktiverar en avsevärd andel. Omsättningens medelvärde är ca 82 miljarder och FoU utgifterna har i gruppen ett medelvärde på 6,9 miljarder. Dock trissas även dessa tal upp av Ericsson som har nästan dubbla omsättningen och FoU jämfört med näst största företaget.

Då gällande praxis år 2000, BFN R1, fastslagit att huvudregeln är att kostnadsföra FoU eftersom intäkter eller kostnadsbesparingar genom FoU generellt är liten förefaller företagen ha valt denna linje. BFN R1 skapades bland annat i försök att harmonisera redovisningen inom immateriella tillgångar men trots den generella huvudregeln att kostnadsföra finns det möjligheter att aktivera en betydande andel av sin FoU då kriterierna är något vaga. Forskning och Utveckling särskiljs inte, detta innebär att företagen haft möjlighet att aktivera forskningsobjekt som ofta har långt kvar till marknadsintroduktion. Av de företag som finns i gruppen har samtliga i sin verksamhetsberättelse angivit att de har FoU men 4 företag har trots detta inte särredovisat någon FoU. Överlag kan dock konstateras att de flesta företagen valt att kostnadsföra sin FoU i riktlinje med BFN R1.

För år 2006 ser läget annorlunda ut. Samtliga företag redovisar kostnadsförd FoU. 12 av 19 företag i gruppen låg omsättning redovisar att de har aktiverat FoU. Totala andelen utgifter för FoU genom omsättningen hos företagen ligger på allt ifrån 1,5 % till 250 %, de båda extremerna är Gunnebo och Active Biotech. Även i gruppen med hög omsättning redovisar fler företag aktiverad FoU år 2006, 8 av 12 i undersökningen.

År 2006 gällde IFRS regelverk mot tidigare års RR 15. Då RR 15 var baserat på IAS 38, som är gällande reglering för immateriella tillgångar inom IFRS, är förändringarna för företagen inte alltför omfattande. RR 15 innehöll bland annat information om att företagen måste ge en upplysning om hur mycket FoU kostnader man haft under året. Från BFN R1 till RR 15 var det ett betydligt större steg för företagen, och skillnaden syns främst i att nu redovisar samtliga företag FoU i sin årsredovisning för 2006.

Totalt sett, i gruppen låg omsättning, från år 2000 till år 2006 har utgifterna för FoU i förhållande till omsättningen ökat från 21,6 % till 26,9 %. Under denna period har också företagens genomsnittliga omsättning ökat från ca 2390 Mkr till 3180 Mkr. Den egentliga skillnaden kanske inte främst finns i att företagen har haft större utgifter för FoU år 2006 utan möjligtvis kan en förklaring vara att tidigare regelverk inneburit att man inte redovisat den FoU man haft. Även den totala andelen FoU som aktiveras hos företagen med hög omsättning har ökat, men det mesta av den ökningen beror på att fler företag aktiverar jämfört med år 2000. Intressant är dock att totala utgifter för FoU jämfört med omsättning har minskat för företagen med hög omsättning. Medelvärdet har gått ner från 6,8 % år 2000 till 4,6 % år 2006. Omsättningen har dock i snitt ökat rejält samtidigt som FoU-utgifterna i princip förblivit oförändrade (ca 6,8 miljarder -06 mot 6,9 miljarder -00). Den högre omsättningen har således inte påverkat omfattningen av FoU-relaterade investeringar.

Den redovisningsmässiga skillnad som finns tyder på att företagen år 2000 tolkade BFN R1 olika och valde redovisningsmetod av FoU därefter.

För år 2006 får intressenterna en mer enhetlig bild och möjlighet att jämföra företagens FoU-utgifter. Andelen företag som aktiverar är också mer enhetlig, men om detta beror på en striktare reglering av aktivering är svårt att avgöra. Man kan tycka att hårdare krav för aktivering skall innebära att företagen bortser från detta och istället kostnadsför, men så har inte skett.

5.4 Redovisningsbeslut, hur påverkas intressenterna?

Jan Hemlin skriver bland annat i sin licentiatuppsats om hur en utgift som FoU påverkar redovisat resultat och ekonomisk ställning beroende på om den aktiveras eller kostnadsförs. Kostnadsredovisning och tillgångsredovisning ger motsatta resultat och, bland annat, nyckeltal får då en direkt påverkan av de val som görs. Nyckeltal som kan vara avgörande för investeringsbeslut eller utgöra viktiga underlag för intressenter.

Inom kostnadsredovisningen och tillgångsredovisningen återkommer man till de redovisningsprinciper som ständigt är aktuella, försiktighetsprincipen samt matchningsprincipen. Tillsammans med de kvalitativa redovisningsegenskaperna, såsom relevans, tillförlighet och jämförbarhet, utgör dessa principer grunden för redovisning. De val som sedan görs mellan dessa principer avgör hur redovisningen utformas och vad företagen kommunicerar ut till intressenterna. Riktigt så enkelt som att företagen har möjlighet att välja mellan principerna är det inte. Redovisningen är på de flesta områden reglerad och styrd på ett sätt som omöjliggör fria tolkningar. Dock kan det finnas incitament för företagen att redovisa med kostnadsredovisning eller tillgångsredovisning. Effekten av dessa val, ur ett intressentperspektiv, redogörs därför med ansats i de olika principerna.

5.4.1 Försiktighetsprincipen och matchningsprincipen

Traditionellt har försiktighetsprincipen alltid haft en dominerande ställning i svensk redovisning. Vinster skall ej anteciperas medan förluster skall anteciperas, med andra ord en genomgående pessimistisk syn. Att försiktighetsprincipen har haft ett stort och dominerande inslag i BFN R1, RR 15 och IAS 38 går inte att ifrågasätta. I samtliga tre regleringar utgår reglerarna från att FoU-utgifter skall kostnadsföras om inte särskilda kriterier är uppfyllda. Först då dessa kriterier har uppfyllts kan utgiften tas upp som en tillgång. Aktivering har således en negativ ansats, kriterier måste uppfyllas för att det ens skall vara aktuellt. Att sedan kriterierna har varierat mellan regleringarna påverkar inte det faktum att försiktighetsprincipen är det ledande valet och att huvuddelen av FoU därför kostnadsförs. Detta märks även tydligt i årsredovisningarna från år 2000, då aktivering av FoU endast förekom i liten utsträckning. Redovisningsintressenterna anses lättare kunna vilseföras av mer optimistiska bedömningar och därav har försiktighetsprincipen en stark ställning. Framförallt borgenärsintresset har stor anknytning till försiktighetsprincipen, det ligger i borgenärernas intresse att företagen värderar tillgångar försiktigt och krediter för högt. Samtidigt är det också viktigt för övriga intressenter att veta att de redovisade siffrorna inte är alltför optimistiska och därmed lockar till investeringar som inte kan ge den avkastning siffrorna lovar. På senare tid har dock värdering till verkligt värde blivit mer aktuellt, framför allt ur aktieägarperspektivet, då det är lättare uppskatta företagets verkliga potential. Med IAS 38 kan aktivering av FoU genomföras enligt kriterier som förhindrar alltför stor osäkerhet. Kriterierna i standarden syftar till att minska risken för att godtyckliga bedömningar och incitament styr redovisningsvalen, vilket gör att aktivering inte riskerar att bli oförsiktig redovisning.

Inom FoU är det också särskilt viktigt att göra avvägningar mellan hur mycket som skall aktiveras och hur mycket som skall kostnadsföras. Att följa försiktighetsprincipen helt och kostnadsföra alla FoU-utgifter är inte särskilt rättvisande, då vissa forskningsprojekt kan leda till att nya produkter kan utvecklas och skapa framtida värde för företaget. Detta framtida värdeskapande är intressant kunskap för analytiker, investerare och även övriga intressenter. Genom att ta upp en FoU-utgift, som i framtiden ger upphov till intäkter, som en tillgång så skall kostnaderna för denna tillgång redovisas i samma period som intäkten uppstår. Genom denna matchning uppstår en rättvisare bild av företagets investeringar i FoU. Den inneboende osäkerheten kring immateriella tillgångar, och värdering av dessa, har fram tills nu lösts med en överdriven försiktighet. Att 65 % av företagen aktiverar FoU år 2006 tyder på att den tidigare kostnadsredovisningen inte varit helt rättvisande.

Ur ett intressentperspektiv är det mer relevant att få denna matchning, istället för att den nya produkten företaget har tagit fram inte enbart belastar det första årets resultat negativt och att intäkterna sedan uppstår under kommande år. Hur stora blir då dessa intäkter? Det är väldigt svårt att avgöra för externa intressenter hur lönsam utvecklingen av den nya produkten verkligen är. Genom aktivering av FoU kan företaget direkt koppla delar av sina investeringar till framtida intäkter. Då företagen aktiverar en utgift som en tillgång kräver bland annat IAS 38 att en produktplan tas fram, där man skall kunna utläsa produktens möjligheter på marknaden. Att denna produktplan inte är helt korrekt utan baserad på företagets uppskattningar är ändå bättre än att inte redovisa någon plan över huvud taget. Om någon så är det företaget som känner sin produkt och sin marknad och är bäst lämpad att avgöra framtida intäkter i förhållande till de kostnader som uppkommit för utvecklingen av produkten.

Denna balans mellan försiktighetsprincipen och matchningsprincipen blir således ett viktigt instrument för intressenterna. Då företagen aktiverar en utgift vet intressenterna att potential till framtida intäkter troligtvis finns och att kostnaden för utvecklingen belastar kommande tidsperioder. Om utgiften kostnadsförs så vet intressenterna att företagets utveckling kanske inte utföll så positivt som de kunde ha förväntat sig, eller att det dröjer ett överskådligt antal år innan effekterna av forskningen kan tillämpas inom utveckling och därmed börja generera intäkter.

5.4.2 Kvalitativa egenskaper – Relevans, tillförlitlighet och jämförbarhet

Kvalitativa egenskaper skall göra den presenterade informationen användbar för redovisningsintressenterna. Ganska snabbt leder detta in på redovisningens relevans. Redovisningsdata skall kunna användas som prognosunderlag. Dessa underlag utgör sedan grunden för beslut som styr ägare eller investerares beslut om att satsa kapital. BFN R1 var en reglering som sökte åstadkomma en harmonisering av hur utgifter för FoU redovisades. Enligt de empiriska resultaten för år 2000, då aktuell reglering tillämpades, är det svårt att se hur de redovisade FoU-utgifterna skall kunna användas som prognosunderlag, då det skiljer sig avsevärt mellan företagen. Då det inte finns enhetlighet inom redovisningen mellan företagen är det svårt att skapa prognoser. Att informationen som lämnats skall vara begriplig, enligt relevansens första kriterium, är inga konstigheter. De företag som redovisat FoU har gjort det på ett begripligt sätt, under förutsättning att läsarna har viss kunskap om hur årsredovisningar skall läsas, men däremot har långt ifrån alla företag år 2000 presenterat sina FoU-utgifter. Trots att företagen i sina verksamhetsberättelser angivit att FoU bedrivs har de inte presenterat hur stora utgifter FoU-verksamheten stått för. Relevansen blir därmed dålig för intressenterna. Det andra kriteriet på relevans, aktualitet, innebär att informationen är aktuell och tidsenlig

och kan användas som underlag. Här har företagen som redovisat FoU år 2000 gjort det inom lämpligt tidsintervall för att uppgifterna skall vara relevanta och kunna användas.

Det övergripande problemet för år 2000, enligt de empiriska resultaten, är dock att informationen inte är enhetlig. Varje enskild analytiker eller investerare måste därför förmodligen begära mer information från företaget för att kunna skapa sig en korrekt bild. Att intressenterna sedan får göra så för varje företag förefaller vara en tidskrävande process och ingen garanti för att underlagen är tillämpbara. För år 2006, då IAS 38 styr redovisningsrapporterna inom FoU, är informationen mer enhetlig och således ökar möjligheterna att få fram prognosunderlag för företag, dess branscher, olika företagsgrupper och andra viktiga uppdelningar intressenterna kan tänkas önska.

Tillförlitlighet tillhör också redovisningens kvalitativa egenskaper och inom tillförlitlig redovisning återfinns validitet och verifierbarhet. För år 2000 saknade många företag fullständig information om hur FoU behandlats och validiteten var överlag varierande. I vissa fall kan antas att företagen inte ansett att informationen varit väsentlig. Exempel på detta är då FoU, som motsvarat en mindre andel av omsättningen, presenterats under kostnad sålda varor och därmed ej kunnat utläsas. I de fallen företag presenterat i sin förvaltningsberättelse att FoU motsvarar x antal procent av omsättningen har man uppenbarligen ansett FoU vara väsentlig men ändå inte angivit fullständiga utgiftsredovisningar. För år 2006 har FoU-redovisningen övergripande varit mer fullständig och validiteten känns starkare. Verifierbarheten är svårare att utläsa av de empiriska resultaten då det inte har funnits möjligheter bekräfta hur stark verifierbarheten är på de utgifter som aktiverats. Detta för att det oftast inte är relevant att behöva se de produktplaner, marknadsplaner och övrigt material som ligger till grund för företagets beslut om att aktivera FoU-utgifter. Vid exempelvis värdering av de FoU-utgifter som tas upp som tillgångar och aktiveras i balansräkningen är det svårt för externa intressenterna att göra bedömningar, då det är företaget som har kunskap och kompetens inom sitt produktområde och sin marknad. Verifierbarhet strävar efter verklighetsnära bedömningar, validitet avser mätning av verkligheten och de empiriska resultaten kan endast tillämpas på de faktiska förhållanden som presenterats i företagets årsredovisningar. Det vill säga det som är mätbart, validiteten.

Slutligen finns det en kvalitativ egenskap som är särskilt viktig för intressenter. Jämförbarhet, över tid och mellan företag. Resurser och förpliktelser bör värderas till samma belopp i alla företag. På detta sätt kan intressenterna ta fram relevanta prognosunderlag och genomföra jämförelser. För år 2000 tyder de empiriska resultaten på att jämförelser mellan de undersökta företagen är möjliga, men inte helt enkla. Andelen företag som kvalificerar sig för jämförelser är betydligt färre än för år 2006, då samtliga undersökta företag kan jämföras. Redovisningen är mer enhetlig mellan företagen år 2006, än vad den var år 2000.

Sammanfattningsvis kan konstateras att de empiriska resultaten för undersökningen har utvisat att IAS 38 haft en positiv inverkan på relevans, tillförlitlighet och jämförbarhet mellan företagen. Genomgående har de empiriska resultaten visat på att en ökad grad av upplysning om FoU har lämnats samt att majoriteten av företagen nu aktiverar FoU. Även om det i vissa fall rör sig om små förändringar från företag till företag så är helheten förbättrad. Fler företag kan jämföras och om redovisningen i fortsättningen är i nivå med den enhetlighet som finns år 2006 finns goda förutsättningar för intressenter att få fram det prognosunderlag som behövs för att ta affärsmässiga beslut vad gäller Forskning och Utveckling.

Kapitel 6 – Slutdiskussion

Under detta kapitel återkommer, under rubriken slutsats, den inledande problemformuleringen och här besvaras de frågor som ställts. Vidare förs ett resonemang kring hur vi själva uppfattar resultatet och vad som kan tänkas ha påverkat studien. Detta utvecklas och diskuteras under egna reflektioner. Slutligen följs det upp med förslag till fortsatt forskning.

6.1 Slutsats

Redovisningen av FoU har förändrats på flera sätt med införandet av IAS 38. De principer företagen använder i sin redovisning har utvecklats enormt. Från en, i princip genomgående, kostnadsredovisning till att majoriteten av företagen aktiverar delar av sin FoU i enlighet med IAS 38. Informationen kring hur FoU redovisas är mycket mer utförlig och omfattande i text och den faktiska redovisningen är i högre utsträckning skild från andra kostnader och immateriella tillgångar vilket leder till att den lättare kan utläsas. Fokus skiftas från den klassiska försiktiga redovisningen med borgenärer som huvudintressent till fördel för matchning och relevans, och därmed i högre utsträckning tillgodoser investerarintresset. Komplexiteten i IAS 38 tycks inte hämmat företagen utan snarare bidragit till en ökad medvetenhet och struktur kring utgifterna rörande FoU. Dessa utgifter har generellt sett inte ökat i omfattning, något som omsättningen däremot gjort. När FoU blir en mindre del av omsättningen skulle kunna tänkas att företagen fäster mindre vikt vid dessa utgifter. Resultatet av denna studie är dock den motsatta. Forskning och Utveckling har genomgående fått mer utrymme i årsredovisningarna och eftersom det dessutom aktiveras mer FoU, trots strikta kriterier, måste företagen arbetat med att definiera och strukturera sin FoU-verksamhet. Detta sammantaget ökar även relevansen i redovisningen. Prognosrelevansen ökar på så sätt att aktiverad FoU tillsammans med informationen om avskrivning ger ett bättre underlag för framtida prognoser gällande i vilken utsträckning FoU bidrar till framtida intäkter. På sikt bör det även stärka återinföringsrelevansen eftersom jämförbarheten ökar både mellan företag och över tid. Kriteriet om aktualitet förblir oförändrat så länge inga direkta kopplingar kan göras mellan den förändrade redovisningen av FoU och den tidpunkt då redovisningen offentliggörs. Kriteriet om begriplighet stärks enligt de resultat denna studie producerat. Särredovisning av FoU och ökad information kring redovisningsprinciperna ger en ökad förståelse för hur redovisad FoU skall tolkas.

6.2 Egna reflektioner

Under arbetets gång har vi konstant ställt oss frågan, har vi förbisett eller missat saker relevant för studien? Borde något ha genomförts på ett annorlunda sätt för att kunna ge ett tydligare resultat? Har möjligtvis fel teorier valts eller saknas viktiga inslag som kunde ha givit analysen mer tyngd?

Kanske. Att arbeta med och analysera effekterna av en standard som IAS 38 är krävande, främst för att så mycket information behövs. Genom utgångspunkt från befintlig fakta, det vill säga genom de undersökta företagens årsredovisningar, och med insamling av den information som bedömts vara nödvändig för vår analys. IAS 38 har, enligt resultaten, bidragit till en betydligt enhetligare redovisning av FoU. Men det är mer eller mindre omöjligt att veta hur respektive företaget har resonerat då de har valt att aktivera sin FoU eller valt att kostnadsföra den. De incitament vi har letat efter finns på den nivån och är omöjliga att föra fram genom granskning av rapporter. Djupstudier, med uppföljning och granskning av hur

företagen arbetar med forsknings- och utvecklingsprocesser hade kunnat ge ett tydligare svar på den frågan. För trots de kriterier och anvisningar som finns i IAS 38 tolkas den säkerligen olika. Inget företag frångår det som är obligatoriskt att ta med i sina årsredovisningar vad gäller FoU. Men en del företag kanske bedömer att utvecklingsutgifter kan aktiveras direkt då produkten kommer från forskningsfasen och ser lovande ut. Andra företag väljer kanske hellre att avvakta och vänta på marknadsintroduktionen för att de med säkerhet skall veta att projektet har lyckats.

Det är här alla redovisningsprinciper kommer in. Vi har beskrivit hur dessa grundläggande principer påverkar redovisningen och vilka incitament det finns för att använda dem. Dessa incitament behöver inte enbart komma från företagen själva. Om ett företag i en specifik bransch avviker från de övriga företagen i samma bransch kanske detta uppfattas som negativt av investerare och intressenter. Därmed finns det ett incitament att redovisa på samma sätt som konkurrenterna. Att omsättningen påverkar företagets vilja att investera i FoU anser vi också vara självklart. En FoU-investering är en risk. Risker är man villig att ta om de inte är alltför stora, således är kanske 1 % av omsättningen för ett större bolag inte en speciellt stor risk. Denna enda procent kanske är 15 % för ett mindre bolag och därmed en betydligt större risk. En risk man inte kan ta då utgången inte är självklar och allt kanske måste kostnadsföras i resultaträkningen.

Att konjunkturcykler kan påverka är också naturligt. Det finns dock inte nämnt under övriga delar av rapporten, dels för att det är svårt att avgöra effekten av konjunkturen och dels för att IAS 38 ändå lämnar utrymme för subjektiva bedömningar. Om det är lågkonjunktur och ett företags resultat tenderar att bli allt för mörkt vill företaget säkerligen ingjuta ett hopp för intressenterna genom att visa att investeringarna man gjort har lyckats och att man tror på framtiden. Att företagets resultat sedan förbättras är ytterligare ett incitament att aktivera en FoU-utgift.

Jämförelsen mellan stora och små bolags redovisningsval är viktig. För ett mindre bolag är det viktigt att visa för intressenterna att man lyckas. Än viktigare kanske det blir om soliditeten i bolaget är låg och man har svårt att få ytterligare bankgarantier. Soliditeten finns med i studien men generellt har det inte funnits någon koppling mellan soliditet och aktiveringsgrad av FoU. Åtminstone inte en koppling som kan bekräftas genom det empiriska resultatet. Troligtvis finns ändå denna koppling, men kanske inte för vår målgrupp. I målgruppen finns, trots allt, Sveriges största börsnoterade företag.

Då vi valt att granska årsredovisningar för två separata år och inte perioden där emellan kan det vara tillfälligheter som påverkat redovisningen i olika utsträckning. Bland annat kan det vara så att incitament kan ha påverkat redovisningen år 2000, då regleringen var mer öppen. Sen kan det givetvis också vara så att vissa företag haft en önskan om att aktivera FoU men samtidigt inte velat frångå den generellt accepterade försiktighetsprincipen. Några företag redovisade ingen FoU år 2000. Det som är mycket intressant är att dessa år 2006 inte bara redovisat FoU, utan att två av dem valt att kostnadsföra allt medan de andra två aktiverar samtliga utgifter för FoU. Just skillnaden mellan att inte redovisa FoU och att aktivera allt kan vara en signal för att ett behov av att aktivera funnits, men då det inte var helt accepterat att redovisa på detta sätt har FoU-utgifterna helt enkelt redovisats som en del av andra kostnader. Eftersom RR 15 började gälla några år innan full implementering av IRFS har företagen genomgått en anpassningsperiod som i denna studie inte tas hänsyn till. Vi har istället letat efter stora skillnader på en mer grundläggande nivå.

Då RR 15 introducerades fick den en del kritik av ledande revisorer, dels för att försiktighetsprincipen åsidosattes genom ökad aktivering samt att den var för feg genom att kriterierna för aktivering var för hårda. Akademikernas inverkan ansågs vara för stor. Denna kritik tycker vi har visat sig vara felaktig då RR 15, som en ganska precis tolkning av IAS 38, har inneburit en ökad enhetlighet och relevans i redovisningen. De företag som väljer att aktivera gör det utifrån aktuella kriterier, resten kostnadsförs. Intressenterna får en bättre bild av verkligheten. Om försiktighetsprincipen får sig en törn är det svårt att se varför kriterierna för aktivering skulle vara ännu vagare. En striktare definiering leder till att företagen har starkare grund att stå på då FoU-utgifter väl aktiveras.

6.3 Förslag till fortsatt forskning

Dessa förslag till fortsatt forskning är tänkta att ta sin grund i denna studie för att sedan dels utveckla resultaten och dels fylla upp luckor som finns i denna undersökning.

Något som skulle vara mycket intressant är en djupare studie som granskar några av dessa företag, gärna genom ett urval som grundar sig i branscher, där intervjuer kan ligga till grund för en djupare analys av hur arbetet med redovisning av FoU går till. Hur tolkas IAS 38? Vilka incitament påverkar redovisningen? Vad vill företagen genom sin redovisning förmedla till externa intressenter? Vilka intressenter ligger i fokus? Dessa är frågor som skulle vara mycket intressanta att få svar på, och som kan ge förklaringar till de resultat som visas i undersökningen.

Som redan nämnts kan det ses som en brist att göra en jämförelse mellan två år och inte ta hänsyn till utvecklingen som skett över tiden. En granskning av en längre tidsperiod där alla år finns representerade skulle, genom till exempel regressionsanalyser, kunna visa på trender och kanske framförallt eliminera tillfälligheter som kan påverka resultatet för ett givet år. Eftersom denna studie ger ett underlag i form av företag som redovisar FoU kan en analys av hur redovisningen sett ut över en tidsperiod genomföras utan att omfattningen av en sådan studie blir för stor.

Till sist skulle det vara mycket intressant att göra en uppföljning av denna studie i framtiden. Istället för att då analysera skillnaderna före och efter införandet av IFRS kan en analys av hur företagen redovisar FoU efter införandet, år för år, ge en bild av hur anpassningen fortsätter att påverka redovisningen. Det är mycket möjligt att denna första reaktion på IAS 38 inte blir den slutgiltiga praxisen vid redovisning av FoU. Allt eftersom tiden går kan det möjligtvis ske harmoniseringar kring IAS 38 inom branscher och även mellan företag. Tolkningarna av standarden kanske ändras eller förfinas och den slutgiltiga effekten av IAS 38 för redovisning av FoU kommer troligtvis att skilja från det resultat som presenterats i denna studie.

Kapitel 7 – Källförteckning

I detta kapitel redogörs för all litteratur och andra källor som använts som grund till teorier och empiri.

Böcker och artiklar:

Tiffin, R. (2004) *Complete Guide to International Financial Reporting Standards : Including IAS and Interpretation* (London, Thorogood).

Dhaliwal, et al. (1999), *The Investment opportunity set and capitalization versus expensing methods of accounting choices*, (accounting and finance, volume 39, issue 2)

Holmqvist, et al. (2002) *Akademikernas inverkan på rekommendationen har varit för stor*, (Balans nr 12, Finforum)

Mard, M, et al. (2002) *Valuation for Financial Reporting – Intangible assets, goodwill and impairment analysis, SFAS 141 and 142*, (John Wiley and Sons, Inc.)

Edenhammar, H, et al. (2005), *Företagens redovisning*, (Iustus förlag, Uppsala)

Smith, D. (2006), *Redovisningens Språk* (Studentlitteratur)

Falkman, P. (2000), *Teori för redovisning*, (Studentlitteratur, Lund)

FAR, (2007), *Samlingsvolymen 2007, del 1*, (FAR förlag)

IASB föreställningsram, (2007), *Internationell redovisningsstandard i Sverige*, (FAR Förlag)

Sveriges Rikes Lag, (2007), *Aktiebolagslagen, ABL*, (Nordstedts Juridik AB)

Lönnqvist, R. (2006), *Årsredovisning i koncerner*, (Studentlitteratur)

Internetkällor:

UF 16 SM 0501, *Forskning och Utveckling i Sverige 2003*, (Statistiska Centralbyrån)
http://www.scb.se/statistik/UF/UF0301/2003A01C/UF0301_2003A01C_SM_UF16SM0501.pdf

SCB. (2006) *Forskning och utveckling I Sverige*, (Statistiska Centralbyrån)
http://www.scb.se/templates/subHeading_151018.asp

Dagens Nyheter Bolagsguide <http://bors.www.dn.se/dn/site/companyguide.page>

Årsredovisningar:

Active Biotech
Alfa Laval
Anoto Group
Assa Abloy
Astra Zeneca
Axis
Cardo
Electrolux
Ericsson
Gunnebo
Haldex
Höganäs
IBS
IFS
Micronic
Nibe
Nobel Biocare
Nolato
Orc Software
Sandvik
SCA
Scania
Sectra
Seco Tools
SKF
Studsvik
Swedish match
Teleca
Telelogic
TeliaSonera
Volvo